Масса а мехкашкара пролетареш, вlашаlхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Советеи Министрий Советеи орган

(«СВЕТ»)

Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

№ 47 (4491). | ШИНАРДИ, 20 апрель 1971-шу. | Мах 2 кеп. | Газета арадувл 1923 шера денз

Советски Союза къахьегамхой! Дерригa низаш тIадахийта КПСС XXIV съезда исторически решенеш чакхъяхара, ийслагIча пхе шера плана заданеш толаме кхоачашъяра!

(1971 шера 1 Майна долча КПСС ЦК ТIаxьeхамашара).

СЪЕЗДА РЕШЕНЕШ КХОАЧАЩЪЕ

КПСС XXIV съезд чакхъяьннай. Берригача советски наьха а санна, исторически лоархIам болча цу съезда документашта тIаьийрза я Нохч - ГIалгIайчен къахьегамхой уйлаш а. Республика городашка, юрташка, станицашка, промышленностеи транспортеи предприятешка, гIишлошъеча организацешка, колхозашка, совхозашка шерра Iомаеш латт уж хIанз. Кхы а чIоагIагIа айлу болхлой, колхозхой, интеллигенце хьинар, кердача толамашта дегаш урауьтт.

Партийни организацей лоархIамегIарча декхарех цаI да тахан съезда решеней чулоацамах хIара коммунист, берригa къахьегамхой дIакхетабар, предприятей, колхозий, совхозий коллективашкеи нах бахача моттигашкеи агитационни а пропагандистски а болх шерра боаржабар, болхлой, колхозхой, интеллигенци XXIV съездо хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара оарцагIбахар.

Республика дуккхача партийни организацешка съезд болх беш йолча деношка дIаболабир съезда материалашта пропаганда яра болх. Цар шерра дIайовзийт наха XXIV съезда КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева яь Отчетни доклад, пхе шера планах йола XXIV съезда Директиваш, кхыйола материалаш. Цехашка, бригадашка, нах бахача моттигашка съезда материалех лекцеш еш, агитаторашa беседаш ю. ЧIоагIa теркам тIабахийта ладувгI коммунистаща а парте боацараша а съезда делегаташа деча къамаьлашка.

Дика бу из болх масала, город Грознерча Заводской районе. Укх деношка «Сердало» газета хоамбаьча тайпара эзарнел совгIа агитатори пхи бIаь политинформатори ва цига съезда материалаш наха дIайовзийташ. Во латташ из болх Гудермесски, Ножай-Юрта, иштта, кхыча районашка. ЩIаккха а ца хиннача тайпара нах дукха болаш, ладувгIаш, хаттараш деш чакхъювл лекцеш, докладаш, агитаторий беседаш. Цига массе оагIорахьара кIоаргга техка а техке белгалдоах парте хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара наькъаш. Съезда материалаш кIоаргга Iомаяр бахьан ди тIехьа лакхлу болхлойи колхозхойи къахьегама хьинар, керда толамаш дахара дегаш айлу.

Промышленносте а юрта боахаме а денгара денга лакхлу производственни хьокхамаш, шерлу хьалха латтарий мугIараш. Грозненски химически комбината, А. Шерипова цIерагIча нефтемаслозавода, производственно - товарни контора коллективаща, Октябрьски революце орден лелаеча «Красный молот» завода машенашъераша, дуккхача кхыча предприятей къахьегамхоша планал совгIа продукци ара а хецаш жоп лу съезда решенешта, продукце дикал лакхъяра лоаттабу къовсам чIоагIбу. Кердача пятилетка хьалхарча шера лакха хьувкъам чубара шоай низ ца кхобеш оарцагIбаьннаб Гудермесски, Надтеречни, Шаьла, Шелковски, кхыча районий коммунисташи къахьегамхойи. Хьалха юв культураш дIайийна баьнпаб цу районашка, дика лел кхыдола балхаш а. Де дезар да хьалха латтарий мугIараш ди тIехьа дебаргдолча, цар толамаш совдувргдолча, хIара коллективо къахьегама овсарле лакх а еш ший производственни плани тIайица декхараши тIехкхоачашдергдолча тайпара гIулакх вIаштIехьдоаккхилга.

ИйслагIча пятилетке халкъа боахама хьалхашка латта декхараш бокъонца белгалдаьхад КПСС XXIV съезда Директиваш тIа. «Коммунизмага бодача новкъа, цун материально технически база хьалъеча, мехка экономически обороннин низ чIоагIбеча лоархIаме этап а хиниа дIаотта еза ийслагIа пятилетка, — белгалдаьккхар ший доклада тIа нов. Л. И. Брежнева. — Лакхача темпаща социалистически производства дегIайоалаяра, цун эффективность лакхъяра, Iилма-технически прогресс, къахьегама овсарле сихха дегIайоалаяра ларда тIа халкъа материальни а культурни а вахара боарам лакхбелга Iалашдар да пятилетка керттера декхар».

Доккхийи бехктокхамен декхараш латт кердача пятилеткагIа Нохч - ГIалгIайчен партийни организацена а берригача къахьегамхошта а хьалхашка. ДIахо дегIайоагIаргъя республика мехкдаьтта доаккха, мехкдаьтта чакхдоаккха, химически промышленность. Лакхача темпаща дегIайоагIаргъя машиностроени, ейга, кхачан моттигера промышленность. Республика партийни организаце керттерча декхарех цаI да 1975 шера 25 миллион тонн мехкдаьттеи 8 миллиард куб. метр мехкдаьттаца хьалъйоагIа гази йоаккхилга Iалашдар.

Колхозийи совхозийи керттера декхар латт ялат чудахьилга алсамдаккхарах. ХIара шера республика чудахьа ялат 475 млн тоннага дIакхоачаде деза юрта боахама къахьегамхоша. ДуккагIа чуя еза кхыйола культураш. Алсамдаккха деза дулх, шура, кхыйола хьайбай продукташ йоахилга.

Кердача пятилетка хьалхашка оттадаь уж декхараш толамца кхоачашделга Iалашдар из да парте горкомий, райкомий, юххьанцарча партийни организацей, берригача коммунистий эггара керттера, эггара лоархIамегIара декхар. Цудухьа цар беча берригача организаторски а политически а балха чулоацам хила беза планаши тIайица декхараши кхоачашдара къахьегамхой оарцагIбахар, Iилма - технически ларда тIа производства эффективность айяр, къахьегама овсарлеи продукце дикали лакхъяра хаддаьза къовсам лоаттабар. Даим бIарг тIалоаттабе беза партийни организацешa ерригача ресурсаех пайда эцара, доллача хIаман кхом белга Iалашдара лоаттабеча къовсама.

КПСС XXIV съездо белгалдаьккхад коммунизм хьалъяра ерригача участкашта партийни кулгалделга дIахо тоаданза даргдоацаш хилар. Цунца дувзаденна хIанз партийни организацешта хьалхашка оттадаь декхар да наха юкъе беча организаторски политически балха боарам дIахо лакхбар, кадраш хьахоржилга, дIанийсъелга, царна кхетам лулга тоадар, критикеи самокритикеи дегIайоалаяр. Партийни вахара ленински нормаш нийса чакхъяхар закон а хинна дIаотта деза хIара партийни организацена, берригача коммунисташта.

Съездо белгалдаьккхад парте политика чакхйоаккхача юххьанцара партийни организацеш Iаьаьмате боккха лоархIам болаш хилар. Цудухьа парте горкомаш, райкомаш декхарийла я цар денал, боахами культуреи хьалечара цар лоархIам лакхбе. Парте политика чакхйоаккхачара юххьанцарча партийни организацей бехктокхами лоархIами дIахо лакхбара а цар къахьегамхой коллективашка бу организаторски кхетамеи болх тоабара а чIоагIа гIо дергда администраце балха тIахьожам лоаттабара йола КПСС Устава положени учреждений организацей партийни организацешка кхачийтаро. Иштта теркам тIалоаттабе беза цехови организацей партийни группай болх тоабара а.

Парте XXIV съезда решенеша керда толамаш дахара дегаш айдаьд болхлой, колхозхой, интеллигенце. Нохч - ГIалгIайчен къахьегамхоша шоай низ кхобергбац уж кхоачашъяра а коммунизма материально - технически база хьалъяра а.

1971 шера 1 Майна дола КПСС ЦК ТIАХЬЕХАМАШ

1. Даькъала хилда 1 Май — империализмана духьала, машар, демократи, социализм бахьан долаш лоаттабеча къовсаме къахьегамхой дунен халкъашта юкъерча солидарноста Ди!

2. Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

3. Даькъала хийла марксизм-ленинизм — даим дийна латта интернациональни хьехам, империализмана духьаларча, социализманеи, коммунизманеи тIехьарча дерригача мехкий къахьегамхой къовсама байракх!

4. Даим яхийла Владимир Ильич Ленина цIии гIуланхи!

5. Коммунисташ! КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъяр духьа дерригача халкъо лоаттабеча къовсама хьалха хила, нах хьинаре вIаштIехьбоахараши царна кхетам телараши хила? Къахьегаме а общественни вахаре а шоашкара хьокхам тела!

6. Советски Союза къахьегамхой! Дерригa низаш тIадахийта КПСС XXIV съезда исторически решенеш чакхъяхара, ийслагIча пхе шера плана заданеш толаме кхоачашъяра!

Коммунизм хьалъеча керда толамаш а доахаш дIахьалхашнахьа долле!

7. Сийле хийла сийлахь-доккхача Советски халкъа, коммунизм хьалъечоа!.

8. Даькъала хийла турпал болхлой класс — СССР-е коммунизм хьалъеча хьалха латта низ!

9. Даькъала хилба турпал колхозни ахархой — коммунизм хьинаре хьалъераш!

10. Даькъала хийла советски халкъа интеллигенци — коммунистически общество хьинаре хьалъер!

11. Даькъала хийла болхлой класси колхозни ахархойи цхьоагIо! ЧIоагIлуйла советски общества йохаргйоаца идейно - политически цхьоагIо!

12. Даим даха а дахалда, тоа а лулда СССР халкъий вежарашка дола доттагIал — КПСС ленински къамий политикана карагIдаьнна сийлахь-доккха хIама!

13. Даькъала хийла Советски Союза Коммунистически парти — болхлой класса, берригача къахьегамхой деналера авангард, коммунизм бахьан долаш лоаттабеча къовсаме советски халкъа политически баьччеи организатори!

14. Даькъала хийла партеи халкъеи сийлахь-йоккха йохаргйоаца цхьоагIо!

15. Даькъала хийла къахьегамхой депутатий Советаш — бокъонца йола халкъа Iаьдала органаш! ДегIа а ухийла, чIоагI а луйла социалистически демократи, къахьегамхой хьинар айлулда паччахьалкхенна доал деча!

16. Советски Союза къахьегамхой! Хьинаре дайъа лаца хоржамий кампанена юкъе! Дерригa низаш КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъяра оарцагI а доахаш чакхдоахаргда вай союзни, автономни республикай Лаккхехьарча Советашкеи къахьегамхой депутатий моттигерча Советашчеи деш дола хоржамаш!

Даькъала а хийла чIоагI а луйла вахаро техка коммунистийи парте боацарийи блок!

17. Даькъала хийла советски профсоюзаш — кулгалдареи доалдареи школа, коммунизма школа!

18. Даькъала хийла Ленински комсомол — Коммунистически парте тешаме гIончеи резерви, къоначa коммунизм хьалъерий хьалха латта отряд!

19. Комсомольцаш, кагий нах, мехкарий! ТIагIертте карарзае марксистско - ленински теори, Iилма, техника, культура лахкаленаш! КПСС XXIV съезда решенеш толаме кхоачашъяр духьа къовсам лоаттаберий хьалхарча мугIарашка хила!

20. Даькъала хилба советски кхалнах — коммунистически общество хьинаре хьалъераш!

21. Советски тIемахой! Керда толамаш даха тIемеи политически кийчо еча, фе а моллагIа агресси юхатоха массаза кийча а хила!

Даькъала хилда турпал Советски Союза Герзащцара Низаш!

22. Советски Союза къахьегамхой! Пятилетка керттера декхар кхоачашдар — социалистически экономика низ болаш айяра ларда тIа халкъа вахара хьал дикка лакхдар — хьинар ца кхоадеш вай къахьегарах латт! ШерагIа йоармае керда пхе шера план кхоачашъяр духьа лелаю социалистически яхь!

Сийле хийла производство хьалха латтарийи новаторийи!

23. Промышленноста болхлой! Къовсам лоаттабе мехка индустриальни низ дIахо дегIабоалабараи чIоагIбараи КПСС XXIV съездо яь решенеш кхоачашъяр духьа! ТIагIертте лакхбе технически боарами общественни производства эффективности!

24. Промышленноста болхлой! ДукхагIа арахеца халкъо леладу товараш, кердаяха цар ассортимент, цар дикал тоае, уж хьадарга бода мах лохбе! ДиззагIа теркалде советски наьха хьашташ.

25. ГIишлошъечара болхлой! Капитальни гIирсаш хьалдара даькъе КПСС XXIV-ча съездо хьалхашка оттадаь декхараш толаме кхоачашдара къовсам лоаттабе! ГIишлошъяра балхий дикал лакхъе! гIишлон балхашка дIабода мах лохбе, сихде керда производственни мощносташ, чуIе цIенош, культурно - бытовой гIулакхашта лаьрхIа объекташ эксплуатаце дIалулга!

26. Транспортеи бувзамеи болхлой! Эргайоахаш тоа а е, хIанзарча технически средствашца кийч а е транспорти бувзами! ДиззагIа кхоачашде мухьаш дIа-юха кхахьара халкъа боахама эшараш! ТIагIертта тоаде бахача наха деш дола гIулакхаш!

27. Юртара къахьегамхой! ТIагIертте къовсам лоаттабе юрта боахама дерригa декъаш дIахо дегIадоаладара КПСС XXIV съездо яь решенеш толаме кхоачашъяр духьа!

28. Промышленностеи юрта боахамеи болхлой! ЧIоагIъе колхозийи совхозийи материально - технически база! Хьинаре кхоачашъе производствана интенсификаци яра — лаьтташ леладараи хьайбаш леладараи электрификации комплексни механизации яра, лаьтташта химизации мелиорации яра программа хьинарегIа чакхъяха!

29. Колхозхой, совхозий болхлой, юрта боахама специалисташ! ДукхагIа даха ялат, дулх, шура, боамби, шекара свекла, коартолаш, кхыйола юртбоахама продукташ, тоае цар дикал, лохбе уж яхарга дIабода мах!

30. Юрта боахама къахьегамхой! Пайда дикагIа эца юрта боахамерча лаьттай хIара гектарах, лакхъе техника балха овсарле, дикагIа хилийта бIаьстан юхье кхашка ду балхаш!

31. Торговле, общественни кхачан, коммунальни боахама болхлой! Лакхъе советски наха гIулакх дара культура, диззагIа а дикагIа а кхоачашде цар дIадехараш!

32. Советски Союза къахьегамхой! Къовсам лоаттабе къахьегамца коммунистически гIулакх леладар духьа! Ма могга чIоагIъе дисциплинеи организованности! ЧIоагIгIа лора а е, еба а е общественни доалахье!

33. Советски Союза къахьегамхой! Хадданза лакхъе къахьегама овсарле! Производствана комплексни механизации автоматизации е! Экономически Iилма - технически знанеш караерзае!

34. Халкъа боахама болхлой! Къовсам лоаттабе къахьегами материалаши кIезигагIа дIа а ухийташ паччахьалкхен планаш кхоачашъяр духьа, йизза кхоачашъе экономе режим, биззагIа пайда эца боахама чухьарча резервaех!

35 Халкъа боахама болхлой! Эргайоахаш тоае экономика планировании управлении! Лакхъе производства культура, шерагIа юкъеяхахьа Iилман ларда тIа вIаштIехьбаьккха къахьегам, хьалха латта опыт, овсарегIа пайда эца балха ханарча хIара минутах!.

36. Советски Iилмахой, конструктораш, инженераш, техникаш, рационализатораш! Хьинаре кхоачашде Iилма-технически прогресс сихъяра КПСС XXIV съездо хьалхашка оттадаь декхараш! Ма могга чIоагIбе производствацара Iилмз бувзам! СихагIа халкъа боахама юкъенхахьа Iилманеи техниканеи керда карагIдаьннараш!

37. Сийле хийла космически аре караерзаеча керда горизонташ хьайийллача советски Iилмахошта, конструкторашта, инженерашта, техникашта, болхлошта!

Сийле хийла кайрача советски космонавтий!

38. Литератураи искусстваи деятелаш, культура болхлой! Лакха аййий лелае советски искусства партели халкъали хилийтара байракх, дерригa низащи хьинари дIале коммунизм хьалъерашта кхетам балара!

39. Просвещене болхлой! Эргайоахаш тоае халкъа образовании кхувш йоагIача тIехьенна коммунистически кхетам балари!

40. УнахцIено лораярен физически культураи болхлой! Тоаде бахача наха деш дола медицински гIуланхаш! Физически культура чIоагIагIа юкъенхахьа советски наьха хIара деннарча вахара!

41. Пионераши дешархойи! Дег тIара дукхаеза советски Даьхе, дика деша, къахьегама гIуланхаш Iомаде! Ленина гIуланха тIехьара, коммунизмана тIехьара хьинаре къовсамхой хила кийчле!

42. Вежарий моаршал да коммунистически болхлойи партешка — болхлой класси берригача къахьегамхойи деналерча марксистско - ленински авангардага, империализмана духьаларча, машара, демократена, къаман лоIама, социализмана тIехьарча денал долча къовсамхошка!

43. Марксизма - ленинизма, пролетарски интернационализма ларда тIа чIоагIлуйла дерригача дунен тIарча коммунистий цхьоагIои кхотабалари!

44. Вежарий моаршал да социалистически мехкий халкъашка! ДегIа а ухийла, чIоагI а луйла дунен социалистически система — дунен халкъашта юкъерча болхлой класса карагIдаьнна исторически хIама, империализмана духьала лоаттабеча къовсамера хоадамболлаш бола низ, машареи социальни прогрессеи чIоагIале!

45. Социалистически мехкий къахьегамхой! Къовсам лоаттабе доттагIали цхьоагIои чIоагIдар духьа, вIаши юкъера вежарашха дола гIуланхаш дIахо дегIадоаладар духьа! Фе хила социализма моастагIаша леладеча тийшача балхашта!

Лакхха айе пролетарски интернационализма байракх!

46. Дерригача мехкий къахьегамхой! ХьинарегIа къовсам лоаттабе империализма агрессивни политикана духьала, машар, демократе, къаман лоIам, социализм бахьан долаш!

47. Вежарий моаршал да капиталистически мехкашкарча, монополистически капитала духьала, къахьегамхой политически социально - экономически бокъонаш бахьан долаш, социалистически идеалаш котъяхар духьа са ца кходеш къовсам лоаттабеча болхлой классага!

48. ДIайха моаршал да колониальни Iазапа гIабаш тIера Iокхайсача, империализманеи неоколониализманеи духьала, лоIам чIоагIбар духьа, социально дегIаахара прогрессивни никъ бахьан долаш къовсам лоаттабеча халкъашка!

49. ДIайха моаршал да колониальнии шоай мукъагIа доацачеи, империализманеи расизманеи духьала, паргIатеи къаман кортамукъалеи бахьан долаш къовсам лоаттабеча халкъашка!

50. ЧIоагI а луйла, коталонгара коталонга а ухийла революционни низий — дунен социализма система, дунен халкъашта юкъерча болхлой болама, халкъий къамани социальнии кортамукъаленна тIехьарча къовсамхой бартцхьоагIо!

51. Вежарий моаршал да набахтенашкеи фашистски застенкашкеи Iазап эзаш боахнача капиталистически колониальнии лоала духьаларча, халкъий паргIатонна, социализмана, тIехьарча къонахчал долча къовсамхошка!

ПаргIата балба капитала узникаш!

52. Вежарий дIайха моаршал да турпалча вьетнамски халкъаген цун деналеча авангардага — Вьетнама къахьегамхой Партеген, Лаосеи Камбоджаи къонахчал долча патриоташка, американски империализма агрессена духьаларча, шоай мехкий паргIатоннеи лоIамеи тIехьарча майрача къовсамхошка!

53. Дунен халкъаш! Америка ВIашагIкхийттача Штаташкара хоадамболлаш хьадеха Индокитаера акха тIом соцабелга, США-и цар сателлитийи берригa бIу цIенбаь а кхы бахьанаш ца доахаш а КъулбехьенВьетнамера, Лаосера, Камбоджера Iоъарабоаккхилга!

Кулгаш дIадаха Индокитайна тIера!

54. Дунен халкъаш! Iарбий халкъий нийсхон къовсамцара солидарность чIоагIъе! Хьадеха ГаргарчаМалхбоалера Израила агресси соцаелга, дIалийцача Iарбий территореш тIара израильски бIу арабоаккхилга!

55. Iарбий мехкий халкъаш! ЧIоагIъе империалистически агрессена духьаларча къовсамера цхьоагIои кхотадалари!

Даькъала а хилда, чIоагI а лулда дохаргдоаца советско-Iарбий доттагIал!

56. Европейски мехкий халкъаш! ХьинарегIа оарцагIдовла Европах чIоагIача машареи паччахьалкхенаша машаре цхьана гIулакхаш леладареи континент яр духьа! Фе хила реакцеи реваншизмаи низаша — кхохнам кIаьдбара моастагIаша леладеча тийшача балхашта!

57. Дунен халкъаш! Хьадеха ядерни, химически, бактериологически герза дерригa тайпаш дехкилга! Къовсам лоаттабе массане а цIендаь герз дIадаккхара тIехьа, дунен халкъашта юкъера кхерамзле чIоагIъяра тIехьа!

58. Даькъала хийла Советски Союза арахьара ленински политика — халкъий машареи доттагIалеи, империализмена, реакцена, тIема духьала къовсам лоаттабу дерригa низаш кхетадара политика!

59. Даькъала а хийла, чIоагI а луйла Советски Социалистически Республикай Союз — халкъий машареи доттагIалеи чIоагIало!

60. Марксизма-ленинизма байракха кIал, Коммунистически парте кулгалца — ленински наькъагIа коммунизма коталонга дIахьалхашнахьа долле!

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитет.

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитет

«Красный молот» завода № 13 йолча цехе болх беш ва коммунистически къахьегама ударник Гайрбеков Къоасам. Лакхача квалификаце токарь ва из. Цун наькъа тIа леп Ленински юбилейни медаль, сменни задани 155 процент кхоачашъю.

СУРТА ТIА: болх беш ва Гайрбеков Къоасам.

И. Плиева сурт.

КПСС XXIV СЪЕЗДА РЕЗОЛЮЦИИ СОЦАМИ КЕПАТЕХА АРАДАХАР

Политически литература издательства къаьсттача брошюрагIе кепатеха араяьккхай КПСС Центральни Комитета Отчетни докладах йола Советски Союза Коммунистически парте XXIV съезда Резолюции. КПСС Устава юкъе цхьадола хувцамаш дарах бола Советски Союза Коммунистически парте XXIV съезда соцами.

(ТАСС).

СУББОТНИК ДИКА ЧАКХДАЬЛАР!

Яхье котбаьннараш

Селхан, 18 апреле, Ростовера боккха кхаъ кхаьчар Грозненски машиннаькъа отделене. Хьалхарча квартала производственни задани тIехкхоачашъярахи съезда сийна тIайица декхараш толамца кхоачашдарахи Къилбаседа Кавказа машиннаькъа управленеи «Дорпрофсожа» президиумои вай республикерча дуккхача машиннаькъахошта елар Сийлен грамоташи ахчан премеши. Из деза совгIат денначарна юкъе ва Гудермес станцера маневрови диспетчер М. И. Моисеев, тепловоза машинист В. М. Штох, Грозный станцера тепловоза машинист А. И. Бормотов, вагонашка хьежар М. И. Ананьев, кхыбараш а.

* * *

17-ча апреле Грозненски локомотивни депо тепловозникаш цаI санна массава а балха араваьлар Ерригсоюзни коммунистически субботнике. Пхьаккха минут йоа ца еш шоай ханнахьа дIаболабир цар болх. Коммунистически хьисапе къахьийгар тепловозашта ремонт еча ремонтникаша. Цига хьинаре къахьегаш бар хIанз пенсионераш бола къахьегама ветеранаш а. Массаза санна шевар субботнике араваьннавар уж. Царна юкъе вар Ф. А. Христенко, по ремонт йир тепловоза электродвигатела. Верригa а Ерригсоюзни субботнике балха эраваьннар 887 болхло вар. Цар ремонт а яь кийчбир 8 тепловоз. Цу дийнахь дIа-юха мел йига поездаш, ремонт яь тепловозаш кходаьча дизельни доагорца болх беш яр.

Г. АНОХОВ.

ЛаьрхIар кхоачашдергда

Укх шера 17-ча апреле «Сунжанефть» НГДУ мехкдаьттахой, гIишлошъераш, ремонтникаш цаI санна массава а араваьлар Ерригсоюзни коммунистически субботнике. Цу дийнахь промышленнии культурно - бытовойи объекташ хьалъеча, хьинаре дакъа лаьцар 221 болхлочо. Скважинашта капитальни ремонт еча белгальяьнна я мастер В. И. Воробьев керте латта ремонтникий бригада. Цо цементаж йир № 59 йолча скважинана. Иштта дика къахьийгар В. П. Суходовых керте латтача бригада ремонтникаша.

Наха чубаха цIенош хьалдеча шоай хьинар кхо ца деш новкъосташта хьокхам телаш къахьийгар сварщика нов. Баева, электромонтера Рыбалкос, районни инженерно - диспетчерски служба мехкдаьтта доахараша нн. Круглова, Магильне, электрика Герасименкос. Электромастерски хьалъеча дика болх беш хилар нн. Володяев, Панина, Чеботаев, кхыбараш. Цхьаккха моттиг йисанзар «Сунжанефть» мехкдаьттеи гази йоаккхача участке шоаш тIайийца социалистически декхараш тIехкхоачаш ца деш. Цу дийнахь даьккха ахча пятилетка фонда юкъедихьар пар.

С. БЫНАДОРОВ,
«Сунжанефть» НГДУ планови отдела начальник.

1970 ШЕРА 15 ЯНВАРЕ БАХАЧА НАЬХА ЕРРИГСОЮЗНИ ПЕРЕПИСА ДАННЕШКА ХЬЕЖЖА ЙОЛЧА СССР-е БАХАЧА НАЬХА ХАНИЙ СТРУКТУРА, ДЕШАРА БОАРАМА, КЪАМИЙ СОСТАВА, МЕТТАЙ, ВАХАРА ЭША ХIАМАШ ТIАЙОАГIАЧА МОТТИГИЙ ХЬАКЪЕХЬА

СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕРЧА ЦЕНТРАЛЬНИ СТАТИСТИЧЕСКИ УПРАВЛЕНЕ ХОАМ

1970 шера апреле кепайоазо-до кепатеха араяьхаяр бахача наьха переписа хьалхxагIе яь доаццa итогаш. ХIанз СССР ЦСУ кийчъяь яьнай переписа керттерча итогий хьалхара аргIа, цо хьахьокх бахача наха юкъе кхалнахи маIа нахи мел миссел ба, уж фу ха йолаш ба, саг йоалаяьи маьре бахаи бий, мел дийша ба, малагIча къамах ба, вахара эша хIамаш тIайоагIа моттигаш.

1970 шера 15 январь хьатIаккхоачаш кхы тIа а, нийсъяьча даннешка диллача Советски Союзе вахаш вар 241720134 саг, цу даькъе 111399377 маIа саги 130320757 кхалсаги: городашка вахар 135991514 саг, юрташка — 105728620 саг.

ХIанзарча доазонашка городашкен юрташкен бахача наьха дукхал укх тайпарча даннеша хьахьокх:

Беррига баха нах (млн саг)		Цу даькъе		Берригача бахача нахах процентаца лаьрхIача	
		городашка бахараш	юрташка бахараш	городашка бахараш	юрташка бахараш
1913 ш.	159,2	28,5	130,7	18	82
1939 ш.	190,7	60,4	130,3	32	68
1959 ш.	208,8	100,0	108,8	48	52
1970 ш.	241,7	136,0	105,7	56	44

1959 шера дена 1969 шерагa ккачалца городашка бахача наха 36 миллион саг тIаккхийттав, цхьайтт шера 16,6 миллион саг а веш городашка баха нах бебарах, 5 миллион нах бахача юртех городаш ярах, юрташкара городашка ваха 16 миллион совгIа саг дIавахарах. Юрташкара нах городашка дIаахар промышленни производство дикка дегIаярца дувзаденна да, из де йиш хиннай социалистическа юрта боахама механизаци яра боарам айбарахи къахьегама овсарле лакхъярахи.

Юрташка баха нах цу юкъагIа 18 миллион саг бийбаб, цхьабакъда, лакхехьа дийцача бахьанех юрташка баха нах дукхагIа хиннабац, уж 3 миллион саг кIезигбеннаб.

ТIеххьарча переписашта юкъерча хана чухь союзни республикашка бахача наьха дукхал укх тайпара хувцаеннай:

Баха нах (эзар саг)			
	1959 ш. 15 январь тIаккхоачаш	1970 ш. 15 январе	1970 ш. 1959 ш. процентаца нийсдича
СССР	208827	241720	116
РСФСР	117534	130079	111
Украински ССР	41869	47126	113
Белорусски ССР	8056	9002	112
Узбекски ССР	8261	11960	145
Казахски ССР	9153	12849	140
Грузински ССР	4044	4686	116
Азербайджански ССР	3698	5117	138
Литовски ССР	2711	3128	115
Молдавски ССР	2885	3569	124
Латвийски ССР	2093	2364	113
Киргизски ССР	2066	2933	142
Таджикски ССР	1981	2900	146
Армянски ССР	1763	2492	141
Туркменски ССР	1516	2159	142
Эстонски ССР	1197	1356	113

СССР бахача наьха ханструктура хувцалар укх даннеша хьагойт:

	Эзар нах			Берригача бахача нахаца процентаца лоархIаш нийсдича		
	1939 ш.	1959 ш.	1970 ш.	1939 ш.	1959 ш.	1970 ш.
Беррига баха нах	190678	208827	241720	100,0	100,0	100,0
Цу даькъе:						
0 — 4 шу	23716	24334	20510	12,4	11,7	8,5
5 — 9 »	19760	22029	24476	10,4	10,5	10,1
10—15 »	28366	17133	29724	14,9	8,2	12,3
16—19 »	13029	14673	17253	6,8	7,0	7,1
20—24 »	15786	20343	17105	8,3	9,7	7,1
25—29 »	18520	18190	13770	9,7	8,7	5,7
30—34 »	15598	18999	21145	8,2	9,1	8,7
35—39 »	12958	11530	16594	6,8	5,6	6,9
40—44 »	9603	10408	19003	5,0	5,0	7,9
45—49 »	7776	12264	12256	4,1	5,9	5,1
50—54 »	6636	10447	9078	3,5	5,0	3,8
55—59 »	5897	8699	12013	3,1	4,2	5,0
60—69 »	8535	11736	17595	4,5	5,6	7,3
70 шу даьнна а кхы боаккхагIа а	4462	7972	10919	2,3	3,8	4,5
Беррига бахача нахах болх бе ха йолаш бар (маIа нах—16—59 шу даьннен кхалнах 16—54 шу даьннен)	102241	119822	130487	53,6	57,4	54,0

Лохехьа йоалаю маIача наьхен кхалнаьхен къаьст-къаьста ханаш йолча группаех йола даннеш:

1970 ш. 15 январь тIаккхоачаш хиннараш (эзараш)	МаIанах	Кхалнах	1000 кхалсага шоай хахара маIа саг кхоач: 1939 ш.	1959 ш.	1970 ш.
Беррига баха нах	111399	130321	921	819	855
Цу даькъе:					
0 — 4 шу	10435	10075	1020	1040	1036
5 — 9 »	12475	12001	997	1035	1039
10—15 »	15145	14579	1006	1037	1039
16—19 »	8810	8453	955	1002	1042
20—24 »	8627	8478	937	978	1018
25—29 »	6813	6957	953	962	979
30—34 »	10408	10737	988	829	969
35—39 »	8140	8454	875	641	963
40—44 »	8759	10244	867	624	855
45—49 »	4744	7512	833	623	631
50—54 »	3430	5648	828	623	607
55—59 »	4273	7740	656	502	552
60—69 »	5922	11673	688	537	507
70 шу даьнна а кхы къаьнагIа а	3288	7631	595	468	431
Берригача нахах е ха яраш:					
0 —43 шу	88242	88075	968	932	1002
44 шу даьнна а кхы боаккхагIа а	23026	42107	733	558	547

МаIанахи кхалнахи тIехьтIехьагIа дукхалга диллача нийслуш боагIа: 1959 шера берригача бахача наха юкъе маIача нахал 20,7 млн. дукхагIа бар кхалнах, хIаьта 1970 шера — 18,9 млн. дукхагIа; 43 шу даллалца бола кхалнах 5,5 млн. дукхагIа бар маIача нахал, хIана из ха йолаш бола маIанахи кхалнахи кIезигагIа-дукхагIа боацаш цхьатарра ба.

1970 шера СССР-е саг йоалаяьи маьре ярий 107,2 миллион маIасаги кхалсаги яр, 1959 шера 86,5 миллиони 1939 шера 76,6 миллиони мара ца хиннача. 1959 шерарчул 23,8 процент дукхагIа хиннаб саг йоалаяьраши маьре бахараши, цунна цхьана 19 шу даьлча дена маьре баха ха йола кхалнах дукхагIа маьре ихаб цу юкъагIа.

1970 шера хIара эзар маIача сагах 722 саг йоалаяь вар, хIаьта эзар кхалсагах 579 маьре яхай. Саг йоалаяьча маIача нахал маьре иха кхалнах кIезигагIа хилара бахьан да кхалнах маIача нахал дукхагIа хилар (лакхехьа ма аллара перепись йолча хана дIаяздаьб 111,4 миллион маIа саги 130,3 миллион кхалсаги).

Революци хилалехьарча Россе баьхача наьха дий даькъех кхо дакъа дешар-йоазув ца ховш хиннад Йисттерча Къилбаседе, Средни Азе, мехка кхыча йистошка даьха халкъаш вIалла а дешар-йоазув ховш хиннадац. Мехка бахача вахах 80 процентал дукхагIа хулаш юрташка бахаш бола маIанах шозза гаргген кхалнах 3,7-ззен кIезигагIа дешар-йоазув ховш хиннаб городашкарчул.

Советски Iаьдало дешар-йоазув ца ховлга дIадаккхара тIадерзадаь хьалхарча шерашке а гIулакхаш чаккхдахар бахьан долаш 1926 шу чаккхдоаллаш дешар-йоазув ховш бола нах шозза дукхагIа хилар. 1959 шера перепись ечa хана 9—49 шу даьнна 98,7 процент городе баха нахи 98,2 процент юрташка баха нахи дешар-йоазув ховш бар, вешта аьлча, цу ханне бокъонца дIаяккхаяр городашкен юрташкен бахачарна юкъера дешар-йоазув ца хара юкъ. 1970 шера дешар-йоазув хац аьнна дIаяздаьр из ха йола 170 эзар маIасаги 269 эзар кхалсаги мара яц, уж дукхагIча даькъе цхьаццa физически сакхети хроническа лазари хилар бахьан долаш школе аха йиш йоаца нах ба. Дешар-йоазув ца хар цIендаь дIадаьккхид ерригача союзни республикашка.

Мехка дешар-йоазув ца ховлга дIадоаккхача хана дикка дукхагIа хиннаб лакхерен юкъерен образовани йола нах. Цунца цхьана сихагIча темпашца дегIанхаб Таджикски, Киргизски, Узбекски, Туркменски, Молдавски, Казахски ССР бахача нахаи Йисттерча Къилбаседа халкъаштен образовани ялара боарам.

СССР бахача наьха образоване боарам цахаддаш лакхлуш латт.

Лохехьа йоалаю лакхерен юкъерен образовани ярий дукхал хувцаялларах йола даннеш:

	Эзар саг		1970 ш. процент. 1959 шерана нийсдича	10 шу кхи тIе хи ха йолча бахача наьха 1000 сага лоархIаш	
	1959 ш.	1970 ш.		1959 ш.	1970 ш.
Лакхерен юкъерен (йиззаи йизза йоацен) образовани йола беррига нах	58708	98046	162	361	483

Кхы а дукхагIа хиннаб лакхерен юкъерен образовани йола болх беш бола нах:

	Эзар саг		1970 ш. процент 1959 шерана нийсдича	Болх беча эзар сага лаьрхIа	
	1959 ш.	1970 ш.		1959 ш.	1970 ш.
Болх беш болча берригача нахах лакхерен юкъерен (йиззаи йизза йоацен) образовани йолаш бараш	42932	75447	176	433	653

Цунца цхьана болх беча наха юкъе кIезигагIа хиннаб юккхьанцара, чаккхъаланза йола вохрхIшерарен бархIшерарен образовани йола нах. Нагахьа санна 1959 шера уж 33 процент хиннабале, 1970 шера — 25 процент хилар, хIаьта юккхьанцарчул лохагIа образовани яраш 24 процент хиннача 10 процент мара бац. Лакхерен юкъерен образовани йола маIанахи кхалнахи дукхалгакIезигалга диллача вIаши гаргабоагIаш латт, хIаьта болх беш бола маIанахи кхалнахи практически ийс а беннаб.

1970 шу чаккхдоаллаш юкъерен (йиззаи йизза йоацен) лакхерен образовани йолаш бар городашка бахача наьха дий даькъах кхо дакъа совгIа, хIаьта юрташкарчарех аханел совгIа бараш.

Союзни республикашка бахача наьха образоване боарам укх тайпара хувцабеннаб:

	10 шу а кхи дукхагIа ха йолча а бахача наьха 1000 сагах кхоач лакхерен юкъерен (йиззаи йизза йоацен) образовани ярaш			Болх беш волча 1000 сагах лакхерен, йиззаи йизза йоацен юкъера образовани йолаш ба		
	1939 ш.	1959 ш.	1970 ш.	1939 ш.	1959 ш.	1970 ш.
СССР	108	361	483	123	433	653
РСФСР	109	361	489	124	440	636
Украински ССР	120	373	494	139	438	668
Белорусски ССР	92	304	440	113	331	594
Узбекски ССР	55	352	456	61	447	661
Казахски ССР	83	348	470	99	447	655
Грузински ССР	165	448	554	163	492	711
Азербайджански ССР	113	400	471	132	473	674
Литовски ССР	81	232	382	св. нет	250	496
Молдавски ССР	57	264	397	св. нет	280	508
Латвийски ССР	176	431	517	св. нет	502	661
Киргизски ССР	46	342	452	56	429	643
Таджикски ССР	40	325	420	45	407	602
Армянски ССР	128	445	516	135	527	697
Туркменски ССР	65	387	475	78	497	682
Эстонски ССР	161	386	506	св. нет	446	660

СССР баха нах къаьмаштеда наьна меттан дIа-юха бекъабалар укх тайпара хувцаденнад (1970 шера хиннача дукхалга хьежжа доккхагIдараш хьалха а долаш дIаяздаьд къаьмаш):

	Укх къамах бола нах (эзараш)		Цу къамин мотт наьна мотт лоархIаш (процентаца)		Цул совгIа шаьра хов СССР халкъий цхьаьхка мотт (процентаца)	
	1959 ш.	1970 ш.	1959 ш.	1970 ш.	эрсий	кхидараш
Беррига баха нах						
СССР	208827	241720	94,3	93,9	17,3	4,2
Эрсий	114114	129015	99,8	99,8	0,1	3,0
Украинцаш	37253	40753	87,7	85,7	36,3	6,0
Узбекаш	6015	9195	98,4	98,6	14,5	3,3
Белорусаш	7913	9052	84,2	80,6	49,0	7,3
Татараш	4968	5931	92,1	89,2	62,5	5,3
Казахаш	3622	5299	98,4	98,0	41,8	1,8
Азербайджанаш	2940	4380	97,6	98,2	16,6	2,5
Эрмалой	2787	3559	89,9	91,4	30,1	6,0
Гуржий	2692	3245	98,6	98,4	21,3	1,0
Молдаванаш	2214	2698	95,2	95,0	36,1	3,6
Литовецаш	2326	2665	97,8	97,9	35,9	1,9
Жугатий	2268	2151	21,5	17,7	16,3	28,8
Таджикаш	1397	2136	98,1	98,5	15,4	12,0
Немцаш	1620	1846	75,0	66,8	59,6	1,1

	Укх къамах бола нах (эзараш)		Цу къамин мотт наьна мотт лоархIаш (процентаца)		Цул совгIа шаьра хов СССР халкъий цхьаьхка мотт (процентаца)	
	1959 ш.	1970 ш.	1959 ш.	1970 ш.	эрсий	кхидараш
Чувашаш	1470	1694	90,8	86,9	58,4	5,5
Туркменаш	1002	1525	98,9	98,9	15,4	1,3
Киргизаш	969	1452	98,7	98,8	19,1	3,3
Латышаш	1400	1430	95,1	95,2	45,2	2,4
Дагестана Народносташ	945	1365	96,2	96,5	41,7	8,9
Мордва	1285	1263	78,1	77,8	65,7	8,1
Башкираш	989	1240	61,9	66,2	53,3	2,6
Поликаш	1380	1167	45,2	32,5	37,0	12,7
Эстонцаш	989	1007	95,2	95,5	29,0	2,0
Удмурташ	625	704	89,1	82,6	63,3	6,9
Нохчий	419	613	98,8	98,7	66,7	1,0
Марийцаш	504	599	95,1	91,2	62,4	6,2
ХIирий	413	488	89,1	88,5	58,6	10,7
Коми-пермякаш	431	475	88,7	83,7	64,8	5,2
Корейцаш	314	357	79,3	68,6	50,3	1,7
Болгараш	324	351	79,4	73,1	58,8	7,9
Грекаш	309	337	41,5	39,3	35,4	14,5
Буряташ	253	315	94,9	92,6	66,7	2,7
Якуташ	233	296	97,6	96,3	41,7	1,1
Кабардинцаш	204	280	97,9	98,0	71,4	0,8
Каракалпакаш	173	236	95,0	96,6	10,4	3,6
Цыганаш	132	175	59,3	70,8	53,0	16,4
Уйгураш	95	173	85,0	88,5	35,6	9,5
Венграш	155	166	97,2	96,6	25,8	9,8
ГIалгIай	106	158	97,9	97,4	71,2	0,9
Гагаузаш	124	157	94,0	93,6	63,3	8,6
Килбаседен, СибаргIен, Дальни Востока народносташ	130	151	75,9	67,4	52,5	7,1
Карелаш	167	146	71,3	63,0	59,1	15,1
Тувинцаш	100	139	99,1	98,7	38,9	0,4
Калмыкаш	106	137	91,0	91,7	81,1	1,5
Румынаш	106	119	83,3	63,9	28,5	16,3
Карачаевцаш	81	113	96,8	98,1	67,6	1,2
Адыгейцаш	80	100	96,8	96,5	67,9	1,4
Курдаш	59	89	89,9	87,6	19,9	36,2
Финнаш	93	85	59,5	51,0	47,0	8,5
Абхазаш	65	83	95,0	95,9	59,2	2,8
Туркий	35	79	82,2	92,3	22,4	31,2
Хакасаш	57	67	86,0	83,7	65,5	3,4
Балкарцаш	42	60	97,0	97,2	71,5	2,5
Алтайцаш	45	56	88,5	87,2	54,9	3,2
Черкесаш	30	40	89,7	92,0	70,0	2,5
Дунганаш	22	39	95,1	94,3	48,0	5,7
Иранцаш (персаш)	21	28	44,7	36,9	33,9	12,7
Абазинаш	20	25	94,8	96,1	69,5	6,1
Ассирийцаш	22	24	64,3	64,5	46,2	14,7
Чехаш	25	21	49,0	42,9	35,6	21,4
Татыш	11	17	70,9	72,6	57,7	15,3
Шорпаш	15	16	83,7	73,5	59,8	5,9
Словакаш	15	12	61,2	52,0	39,3	31,3
Кхыдола къамаш	108	126	61,6	69,4	38,4	12,8

*Перепись ечa хана къамаши метташий дIаяздаьд наха тийнача жопашка хьежжа. Бераша малагIча къамал да дIаяздаьд дашен-ноиношен аьннача тайпара.

Перепись ечa хана эрсий меттах наьна мотт лаьрхIаб 141,8 миллион саго (1959 шера перепись йолча хана 124,1 миллион саго лаьрхIача), царех 128,8 миллион саг эрсий ва, 13 миллион саг кхыча къамех бола нах. Цул совгIа 41,9 миллион саго эрсий мотт шийна шаьра ховш бола шоллагIбола мотт ба аьннад.

1970 шера бахача наха вахара эша хIамаш тIаухача моттигашка диллача баха нах бекъабалар укхо хьахьокх:

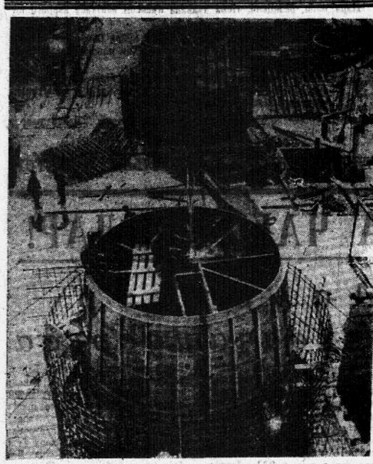
	Дукхал (эзараш)	проценташ лоархIаш итогаца нийсдича
Беррига баха нах	241720	100,0
Болх беш бараш (шоай доалахьарча гIон болча юрта боахаме къахьегараш а боацаш)	115493	47,8
Пачхьалкхено Iалашбеш бола пенсионераши кхыбола нахи*	33107	13,7
Стипендиаташ	3547	1,5
Цхьаболча наьха иждивенцаш (бераш, къабенна а цIагIа хьожаши бераштa гIулакх деши бала а кхы тайпа нах), хIаьта ишттa колхозхой, болхлой, гIулакхерча наьха шоай доалахьарча гIон болча юрта боахаме къахьегаш болча дезалий членаш	89108	36,8
Вахара эша хIама тIайоагIа кхайола моттигаш йолаш а уж белгалъяханза а бараш	465	0,2

* 1970 шу долалуш беррига пенсионераш 40,1 миллион саг вар, перепись ечa хана пенсионерий группах шоаш лоархIаш бацар пенси мара кхы тIадоагIаш хIама доацаш хинараш мара. Болх беш бола пенсионераш деш хIама долаш болча наха юкъе лаьрхIаб.

Вахара эша хIамаш тIайоагIача моттигашка, къаьст-къаьстача балхашка, доакъошка, производства тайпашка, общественни группашка диллача баха нах дIа-юха нийсбара хьакъехьара нийсагIа йола даннеш, хIаьта ишттa дезалий дукхален составен, бахача наьха миграце хьакъехьара даннеш а, кепатеха араяьхаргья переписа керттерча итогий шоллагIа аргIа кийчъяь яьнначул тIехьагIа.

(Лоцбаь кепатохаш ба).

СССР Министрий Советерча Центральни статистически управлени

ТАДЖИКСКИ ССР. Сихача Вахша берда тIа, Пулисангински чIожа юххе, урагIйодаш латт Нурекски ГЭС-а лакха плотина. Электростанций хьалъе йолаяле дукха хIамаш даьд гIишлошъераша. Цар лоамах тоннелаш яьхай, кердача хьарсам чу лостадаьд Вахш. Пулисангински чIожера балхий тата дужаш дац е дийнахь а, е бус а. Кердача пятилетке ГЭС-а эгтара хьалхарча агрегаташа промышленни ток лургья.

Сурта тIа: хий дIаувза цхьоалагIчен шоллагIчен гидроагрегатий турбаш вIашагIхотташ латт.

Р. Позднякова сурт.

ТАСС фотохроника.

«СЕРДАЛО»

2-гIа оагI. 20 апрель, 1971 шу.

ТIехьабусараш хила йиш яц

ДИКАГIЧАР ОПЫТ — МАССАНЕНА

КПСС XXIV-ча съезда дика къахьегама толамаш кийчдара шерра социалистически яхь йоаржаяь Нохч – ГIалгIайчен промышленноста болхлоша, ханал хьалха кхоачашъяьй 1971 шера хьалхарча квартала продукцена реализаци яра план. Планах лаьрхIачул совгIа Нохч-ГIалгIай АССР промышленноста болхлоша Даьхенна дIаенна продукци 8,2 миллион совгIа сома маьха я. 1970 шера хьалхарча квартале реализаци яьча продукцел укх шера цу юкъагIа реализаци яь продукци 9,2 процент дукхагIа хиннай.

Болхлоша, инженерно - технически болхлоша, творчески хьинаре къахьегар бахьан долаш Iилманен техниканен карагIдаьнар производствана юкъеккхахьарах, производственни фондех бизза пайда ийбарах, дIахо кхы тIа а лакхъяьй къахьегама овсарле. Къахьегама овсарле лакхъяра задани еррига республика хьаййцача тIеххкхоачашъяьй. 1970 шера цхьан болхлочун хиннача укх шера цу юкъа къахьегама овсарле 11,2 процент лакхъеннай. Укх шера хьалхарча квартале дегIа ме ена продукци къахьегама овсарле лакхъярах хьахинна я.

Парте аргIанарча партийни съезда сийленца пакъаяхара яьржача социалистически яхье дика къахьегама толамаш дахарах белгалъяьнна я В. И. Ленина орден лелаcча «Грознефть» объединене коллектив. Цо планал совгIа даьккха мехкдаьтта 37 эзар тонн я, хIаьта кхаь бетта заданел совгIа яьккха газ 8 миллион кубически метр я. Съезда хьалхарча вахте лаьттача Грозненски химически комбината, А. Шерипова цIерагIча Грозненски нефтемаслозавода, производственно-товарни контора, Октябрьски революце орден лелаеча «Красный молот» завода, «Нефтегазпромавтоматика» СПКБ опытни завода, электромеханически завода, Гудермесски медико-инструментальни завода, швейно-производственни объединене, «Терек» яхача мебельно-хьун хIамаш ечa фирма, Ассински консерви заводо, кхы дуккхача предприятеша лакха къахьегама толамаш даьхад.

Хьалха латтача коллективашкара хьоkхам а эцаш, шоай резерваех бизза пайда а эцаш цхьайолча предприятеша январеи февралеи бетташка тIадиса пачхьалкхен декхараш март бетта дIа а даьха толамца кхоачашйир укх шера хьалхарча квартала план. Цу тайпара йола предприяти 23 я. Царна юкъе я «Малгобекнефть» НГДУ, В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода коллектив, Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода коллектив, «Пищемаш» завода коллектив, № 15 йолча маслозавода, макаронни фабрика, Ермоловски леспромхоза, кхыча предприятей коллективаш.

Иштта цу предприятеша болх бар бахьан долаш вай республике тIехьаюсаш йола предприятеш дикка кIезигъелар, хIаьта а хIанз а тIехь тIехьаюсаш я цхьайола предприятеш. Продукцена реализаци яра хьалхарча квартала план кхоачашъяьяц ийс предприяте. Цар бехкагI Даьхенна дIа ца луш йиса тайп-тайпара продукци 1,2 миллион сома маьха я. ТIехьаюсача предприятей список укх кIаля кепатох.

Къахьегама овсарле лакхъяра хьалхарча квартала задани кхоачашъяьяц 20 предприяте коллективо. Цхьайолча предприятешка цхьан болхлочо лаьрхIача къахьегама овсарле лохъенна моттигаш а я, соахк хиншачул. Гудермесски кирпичкаш ечa заводе, Грозненски мехлесхове, Веденски лесхозе, № 4 йолча маькх ечa заводе, йий доаккхача заводе арахеца продукци хиннаяц къахьегама овсарле лакхъяра чотах, из дукхагIа хиннай болх беш бола нах дукхагIа хиларах.

Уж а кхыдола а кхоачамбоацараш ла мегаргдолаш дац къаьстта хIанз, хIана аьлча КПСС XXIV-ча съезда решенеш кхоачашъяра хьинар кхо ца деш къахьега декхарийла я хIара коллектив, хIара болхло. Мамогга лакхъе эза къахьегами овсарле, партийни съездо хьалхашка оттадаь доккхий декхараш кхоачашдара дизза дакъа лаца деза массане а.

Хьалха латтача коллективаша, практически къаьгга хьахьокх нийслуш йола халонаш эшае йиш хилар, нагахьа санна шоай резерваех бизза пайда эце, къахьегам кхетамца вIаштIехьбоаккхе, корда технологии техникеи производствана юкъе ккухье. Партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш декхарийла я хьалха латтарий опыт массайолча промышленни предприятешта дIайовзийта, из производствана юкъеккхахьийта, наьха творчески инициативай формаш эргаяха, шерагIа социалистически яхь йоаржае.

ХIанз хьалханка латтача керттерча декхарех да керттерча фонда хIара единицах пайда эцарца арахеца продукци дукхагIа хилийта, дIаяхийтача средствах хьабоала пайда дукхагIа хилийта, дIайолха материальни къахьегамен средстваш кIезигъе, производства эффективность па хаддаш, лаккъе, керттерча даькъе къахьегама овсарле лакхъяра чотах де дезаш да из. Боахама кулгалхой, предприятей партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш декхарийла я хIара балха минотах бизза пайда эцийта, къахьегама дисциплина чIоагIъе. Цу даькъе хIара кулгалхочо, болхлочо, шоашта тIалатта бехктоккхам дIабовзийта беза.

Вай мехкарча цхьайолча предприятий инициативах социалистически яхь дIайолаяь укх лозунгах: «БIарччача 1971 шера ударни хьисапе къахьега». Из патриотически инициатива дог раьза хинна хьаллаца еза республикерча къахьегамхоша. КПСС XXIV-ча съезда хетаяь хинна къахьегама вахта кхы тIа а чIоагIлуш дIаяхьа еза. ХIара производственни коллективо, хIара болхлочо, ший хьинар кхо ца деш къахьега деза план кхоачашъяь ца Iеш хIара бетта шера план тIехкхоачашъяра, I-ча Майна сийленца пакъабахара.

1971 ШЕРА ХЬАЛХАРЧА КВАРТАЛЕ ПРОДУКЦЕНА РЕАЛИЗАЦИ ЯРА ПЛАН КХОАЧАШ ЦА ЯЬ ПРЕДПРИЯТЕШ

Предприятеш	Директор	Парторганизаце секретарь	План кхоачаш. %
Ацетонови завод	И. М. Зарицкий	О. А. Белобородский	88
Автогенно - карбидни завод	Д. И. Лавров	К. А. Оганесов	96
«Металлист» завод	А. И. Кондратенко	А. Г. Провмин	85
«Грозстромремонт» ремонтно - монтажни преприяти	А. А. Ширяев	П. П. Абрамов	72
Старопромысловски кирпичкаш ю завод	И. А. Куркиев	О. Д. Бутова	97
Кога гIирс бу фабрика	В. К. Полянский	П. И. Рытов	77
«Художник» фабрика	С. М. Цуров	Т. М. Рекец	86
«Автоспецоборудование» яха опытно-экспериментальни завод	А. С. Цыганков	А. М. Кантарин	98

Тхога ЯЗДУ

БЕХКТОКХАМЕ ДЕКХАРАШ

КПСС обкомо, Нохч - ГIалгIай Министрий Совето, Нохч-ГIалгIай областной Совета президиумо 1970 шера 31 декабре цхьана бальча соцамца кхайкадир клубий, культура ЦIеной, библиотекий балхага хьажар, художественни самодеятельноста йислагIа хьажар. Из йоккха мероприяти хургья укх шера цхьоалагIча январе денз хьатIадоагIача шера цхьоалагIча апреле кхаччалца.

Тха района культура учреждений болхлоша хьинаре дIадоладаьд из бехктокхаме гIулакх. Клубашкен культура ЦIеношкен каст-каста чакхйоах тематически сайренаш, кагирхой салаIара сайренаш, района дикагIа болча къахьегамхошца вIашагIкхетара сайренаш, диспуташ, лекцеш, дешархой конференцеш.

Цу тайпара йола мероприятеш сакъердамегIа, актуальнегIа хургйолча тайпара чакхйоах нов. Переведенцев заведующи волча хьуна боахама клубе. Каст-каста чакхйоахача цу тайпарча мероприятешка дакъа йоацаш дукха нах хул цига иасхаш а. Дика оттадаьд из гIулакх Дубовская станицарча культура ЦIен коллективо а. Района юрта боахама хьалха латтача къахьегамхошта меттел, царца вIашагIкхийттача къахьегамхошта а боккха сакъердам хул каст-каста чакхйоахача цу сайренех. Дукха да культура учреждений болхлоша кхоачашдераш. Къахьегамхой, бахача наьха теркам тIаозаш я «Июльски Пленума (1970 ш.) решенеш—вахаре» «Ленински курсаца—коммунизмага», кхыча темех йола мероприятеш. ХIанз ерригача клубашка, культура ЦIеношка, библиотекашка кердаяьккхай гойтара агитаци, дукхагIча учрежденешка тайп-тайпара стендаш, книжний выставкаш кийчъяй.

Бакъда из дийча кхоачашкулаш дац культурни фронта декхараш. Къахьегамхошта сакъердам бе цар кхетам лакхбара гIо де деза. Цу гIулакха болх беш я ер шу дIадолалуш вIашагIъехка агитбригадаш. Иштта Дубовской культура ЦIен агитбригада самодеятельни артисташ кийнаб...

«Путь к коммунизму» колхоза цхьоалагIча, шоллагIча хьайбаш лeладеча фермашка, жа леладеча кхоалагIча ферме, кхаба жа дIалехкача дагIенашка. Иштта дика оттадаьд юртбоахама къахьегамхошта гIулакх дара дош районни культура ЦIен коллективо а. Ленина цIерагIча колхоза хьайбаш, жа леладераш, кхыбола къахьегамхой бисабац агитбригада членаша гIулакх ца деш.

Дукха ха йоацаш тха районе хилар республикански агитпоезд. Цунцарча культура болхлоша выступленеш йир Ленина, Менжинске цIерагIча колхозий шурий-товарни фермашка, хинбоахама производственни участкашка. Тайп - тайпара программаш йолаш сакъердамей яр цар выступленеш.

Бехктокхаме, сакъердаме, наха чIоагIа пайдана ба культура учреждений болх. Цудухьа шоай низ, хинар, ха кходац культура учреждений болхлоша хьалхашка латта декхараш кхоачашдара — юртбоахама къахьегамхоша, къахьегама ди чакхдаьнначул тIехьагIа, культурно салоIаргдола гIулакх вIаштIехьдаккхара, партеи правительствай тахайарча политикагIа уж дIакхетабара новкъостал дара.

КПСС XXIV съезда решенешца дувзалуш да района культура учреждений болхлоша тIайнца социалистически декхараш а. Партийни комсомольски организацей новкъосталца ерригача культура учрежденешка вIашагIйохкаргья «Съезда решенеш кхоачашъе» яха лектореш, кийчъергья дIаяхача пятилетке даьха толамаш хьахьокхаш йола стендаш, «Партий — вай кулгалхо» яхача темагIа тематически сайренаш яра сценареш увттаергья. Из болх хийцца беш ба хIана. ХIара клубе, библиотеке, культура ЦIагIа съезда материалаш еш агитбригадаша, художественни самодеятельноста коллективаша тематически выступленеш ю, массови ловзараш ду. Цул совгIа цхьоалагIча Мая цIей тIакхачалехьа районни культура парке кхоъ аттракцион оттаергья.

Хьалхашка латта декхараш кхоачашдара гIо дергда тхона Наурски района культура учреждений коллективашца социалистически яхье доаларо.

И. ДАДАЛАЕВ,
Шелковской района культура отдела инспектор.

Комсий бешамашка

Вай мехкара берриге нах санна, юрта боахама производство, лакхъяра хьакъехьарча КПСС XXIV съезда соцамаша дог гIоздаьккха бола тха района комсаш леладераш шоай социалистически декхараш толамца кхоачашдара хьинар кхо ца деш къахьегаш ба. Оттаьча графиках района комсаш лелаераш декхарийла бар 13 апреле 5298 гектара тIара комсаш лаьттана кIалара хьаяха, 16 апреле 2525 гектара тIара яраш яIа, 28 апреле 3006 гектара тIара комсаш шпалераш тIа хьалъехка, комсаш ниялха йолча моттигашка уж тIайогIа, ерригача плантацешка шпалера йоацача керда яр а оттаеш ехар тоае, хIаьта хина система тоаяра, цIаньяра де деза балхаш чакхдаха, иштта кхыдараш де.

Дика вIаштIехьлаьхад уж балхаш «Крутловский», «Знаменский», «Верхне - Наурский» совхозашка. Ерриге комсаш лаьттан кIалара хьаяьха баьннаб уж. ХIаьта кхыча боахамел дукхха хьалха чакхдоахалургда цабга комси плантацешка де деза кхыдола балхаш а. Иштта, комсаш хьалъехкар, шпалераш уввттаяр, уж тоаер. Цу боахамашка дика пайда эш феца комсаш хьаелла-ча агрегатех.

Цхьабакъда района деррига боахамашка иштта вIаштIехьдаьха дац уж балхаш. Цхьадолча боахамаша шерра леладу комсаш хьалъехкара гIулакх. Дукха боахамаш да районе комсаш хьаелла агрегаташ комсий плантацешка балха юкъе ца йоалаеш. Комси бешамашка деш дола балхаш сиха даьал совгIа дикал лакха йолаш чакхдаха деза. Из дага а долаш къахьегаш керттерча даькъе цу кхаь боахамашкара комсаш лелаераш мара бац. Боккхача толамца чакхдоах шоай балхаш «Знаменский» совхоза Духаева Зугис кулгалдеча бригада коллективо.

Ер шу тха района комсаш лелаерашта къаьстта бехктокхаме да. Кердача пятилетка хьалхара шу а да яр, цул совгIа КПСС XXIV съезд хинна шу хиллагIа терра вай мехка историна юкъе гIоргдолаш а де. Цудухьа района комсаш лелаераша лакха социалистически декхараш тIайийцад. ХIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 57 центнер чу а ийца ваччахьалкхенга 20 эзар тонн комсаш йохка. Уж декхараш кхоачашде йиш хургья нагахь санна комси бешамашка де деза деррига балхаш вIаштIехьдаьхе агротехнически дикагIа йолча хаьашка чакхдоахе.

И. ГАЙРБЕКОВ,
КПСС Надтеречни РК юртбоахама отдела заведующе.

ЯХЬО ХЬИНАР СОВДОАХ

1970 шера кхаччалца декхараш кхоачаш ца деш тIехьаюсаш хьайоагIар № 105 йола дIа-юха лела механизировании колонна коллектив. Юбилейни шера цуи кулгалде оттавир Азарьян Вячеслав Мкртычевич, цу хана денз бовзаргбоацаш эргабаьлар колонна болх. Холуш хувцабелар партийни профсоюзни организацей болх а.

Партийни организаце секретара Ф. Ф. Калмыченкос дувцачох партийни организаце, профкома членаш, кхыбола активисташ гIишлошъерий 22 бригаде хилар цар балха хьалаш тоххаш, гIишлош хьалъеча, материалашца уж миштa Iалашъю, транспорто болх мишта бу хьожаш.

Иштта дукха къахьийгал укхаза производственни дисциплина тояра а.

Беркате «сом» белар цу тайпара кхоачашдаьча гIулакхаша. Иштта, гIишлон-монтажни балхаш кхоачашдара 1970 шера план 104 процент кхоачашйир колонна. ХIаьта къахьегама овсарле планах хила езачул 6 процент лакхъелар. Деррига юбилейни шу хьайицача плавал совгIа баь пайда 36 эзар сом бар, цу гIулакхо торо хилийтар болхлойн гIулакхерча наьхен материальни хьалаш айде.

КПСС XXIV-ча съезда сийна тIайнца хинна социалистически декхараш толамца кхоачашдаьд дIа-юха лелача механизированни колонна гIишлошъераш. ГIишлон-монтажни балхаш кхоачашдара укх шера хьалхарча квартала план 106 процент кхоачашъяьй цар. ГIишлошъераша хьалъяь эксплуатаце дIалуш я «Электроприбор» завода лаьрхIа йола 300 моттиг йола столови, эксплуатаце дIаденнад МалгIабикера 70 квартир хула наха чуIе цIа, хьалъяь йисте а яьккха эксплуатаце дIаеннай Горагорскера электропередачай линии.

Дукха ха йоацаш № 105 йолча дIа-юха лелача механизированни колонна профсоюзни комитетеи администрацеи итогаш йир социалистически яхье яьннача коллективаша хьалхарча квартале даьхача толамий. Эггара дикагIа къахьегама толамаш дахарах колонна карара-кара тела цIе Байракх елар В. Н. Ромашкин керте латтача цхьоалагIча участка гIишлошъерашта. Цу коллективе хьинаре къахьегаш 120 гIишлошъер ва. Цхьа дезал санна барттайна ритмично дIахьу цар шоай болх. Из бахьан долаш гIишлон-монтажни балхаш дара кхаь бетта план дикка тIехькхоачашйир цар. Юккъера лаьрхIача цхьан саго ший норма 160 процент кхоачашъяьй. ШишегIа хьахиннадац уж къахьегама толамаш. Цун керттера дар да участка хIара бригадера къахьегам кхетамца вIаштIехьбаккхар. Массаза санна цу участке бригадашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай Р. Я. Кулаков керте латтача коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча слесарий, монтажникий бригадас. Бригада болх дика вIаштIехьбаккхарал совгIа коммуниста Кулакова хьинаре дакъа лоац общественни балха тIа а. Механизированни колонна партийни бюрой построечни профкомитетен член ва из.

Уж декхараш по цIенеи дизза кхоачашду. Съезда сийна тIайнна хинна декхараш тIехкхоачаш а деш квартала план 150 гаргга процент кхоачашъяьй цо. Иштта дика толамаш дахара бахьан да йоах, Роман Яковлевича, бригада цхьа дезал санна барттайна, хьинар кхо ца деш къахьегаш хилар. Каст-кастта дIаюха бувлаш хувцалац бригадера болхлой, дукха хана денз цига къа а хьегаш йоккха балха опыт йола кадраш я цу бригадера гIишлошъераш. МоллагIа болх тIабиллача бизза кхоачашбу бригадерча хIара гIишлошъечо. Къаьстта дика къахьегаш ба бригаде Ф. М. Березюк, М. Н. Королев, В. С. Мацак, кхыбараш.

Механизированни колонна коллективо чIоагIа лоархIаши сийлеши я коммунист КПСС Ленински райкома член П. П. Черепнин керте латта коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаю каменщикий бригада. Цу бригадана керте латта Петр Петрович Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни гIишлошъер ва, 40 совгIа каменщик ва бригаде къахьегаш. ХIанз цар хьалдеш да 129 квартира хула транспортни машенаньеча завода лаьрхIа дола цIа, иштта цар йотташ я гIишлон-материалашта лаьрхIа склад. Юккъера лаьрхIача хIара бетта задани 130—135 процент кхоачашъю цо. Хьинаре къахьегарца де довгIаш сийлеш ба цу бригаде каменщикаш А. Ращупкин, Н. Ключкин, А. Шенбелова, Н. Солнышкина, кхыбараш. ЦIенош доттарал совгIа бригадас вIашагIъехк аьшкабетона конструкцеш, иштта цIеношта тховнаш техх, изоляционни балхаш ду, трубопроводаш ехк.

Цу шаккхе бригадагара хьоккхам а эцаш хьинаре къахьегаш я механизированни колонна кхы дукха бригадаш а.

КПСС XXIV-ча съезда решенеш вахара юкъа а кхухьаш ийслагIча пятилетка хьалхарча шера плани тIайнца социалистически декхараши толамца кхоачашдергхиларах бIубенна ба механизированни колонна гIишлошъераш.

С. ЧУХАВЕНКО.

Коа тIара оалхазараш леладеча «Ермоловский». Совхозе КПСС XXIV съезда материалаш Iомае болабеннаб. Тха штате воацача дьккхача сурта тIа шоана бIаргагу № 6 йолча бригада къахьегамхошта парте XXIV съезда материалаш ешаш вола бригадир Вантаев Сулейма.

фото корреспондента Я. Цуева

Культурни даьгIенаш дукхагIа хургья

Хьайбай продукци дукхагIа хилийтара боккхача лоархIаме да культурни даьгIенаш шерьяр. Из дика кхета а деш тха районе чIоагIа йоахо ю цу гIулакха. Иштта «Дружба» совхозе 150 гектара тIеи «Октябра 40 шу» колхозе 60 гектара тIеи хиш дехкача кхашка дIае лерхI дукххача шерашка тIаювла баьцаш. ХIаьта хьайбаш леладеча фермашта 1,5—2 километрал гаьнагIа хила йиш яц уж даьгIенаш.

Цу гIулакха къоастадаьча лаьттай документаци кийч я аь сиха деш да планировочни балхаш. Цу лаьтта дIале бобови а кхыча культурай а фу хьалхе а кийчдаьд.

Культурни даьгIенаша торо хулийтаргья совхозий 600 бежан мошача доакъарца Iалашде, хIаьта колхозе мошача доакъарца Iалашбергба 240—250 етт.

Хиш дехкача кхашкарча культурни даьгIенех хIара бежана 0,25 гектар кхоач, хIаьта хиш ца дехка лаьтта цхьан бежаца 0,5—0,7 гектар эш. Нийсса гIулакх а деш культурни даьгIенаш лелаеш хилча хIара гектара тIара 8 эзар доакъара единица чуяйиш я. Цу даьгIенашка дикагIа хьувкъаш я гектара тIа 6—8 килограмм ги тасса деза кIай клевер, 4—5 килограмм ги тасса деза цIе клевер, 7—8 килограмм ги тасса деза люцерна, 6—7 килограмм фу тасса деза райграс, кхыраш.

Уж баьцаш дIае еза бIаьстан юхье кен а мукх а тIаболча кхашка, хIаьта гуйра тIехьа яхча баьцаш дIаюв гурахь дув ялаташ тIа долча кхашка. Цул совгIа ха деза бобови культураш бIаьстан юхье тIайнча дикагIа хулга. Цул совгIа цу гIулакхо торо хулийт 20 процент бобови культурай фу кходе. ТIехьа тIайнна культураш хьалхагIа хьайоах кхашкара баьцаш сийхха дегIаяхийта.

Культурни даьгIенашка хьайбаш доажадара аргIа нийса оттае еза хIара боахамо. Ха деза 50—80 квадратни метр йолча лаьтта баьца хьувкъамга хьежжа доахан 5—6 дийнахь доажадеш хилар. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара хьайбаша 200 центнер гаргга моша доакъар дуъ. Культурни даьгIенашка хьайбаш доажадеш хилча царна дIа-юха дувла лазараш а хилац. Лоацца аьлча хьайбай продукци лакхьяра доккха новкъостал ду культурни даьгIенаша.

И. ЛЮТЕРОВ,
Гудермесски района юртбоахама управлене воккхагIа вола зоотехник.

МАЦА ХЬАТIАКХОАЧАРГЬЯ «КХОАНЕ»

Iай санна шоай хьашт долча дIа-юха аха йиш яц хIанз юрташка бахача наьха. Кхашка ба цар берригa теркам, ерригa уйлаш. Цига йоахк цар дукхагIа йсла ха.

ХIаьта а городе бахачарна санна масса рагIора ца дой а кIезига-дукха цар хьашташ а кхоачашде деза. Эггара хьалха дегIа тIа дийнахьа кхашка бижа дом дIабаккха душ, кхы йола лувча моттиг мукъах хила еза.

Наьсарерча совхоз - техникума кхашка боахкарашта яь цу тайпара цхьаккха хIама яц е бригадашка а ч ферме а. Кхашка ца хиларал совгIа Яндаре керда хьалъяь бани а лувча йиш йолаш йистеяьккха яц. Саррахьа кхашкара чубийрзача чIоагIо гIо дергдар цо механизаторашта, кхыча болхлошта.

Чот йоацаш дукха дийцад из дош тха санэпидстанце болхлоша цу совхоз-техникума кулгалхошца. ХIама хулаш дац. Юххера а ер бIаьсти йоаллаше а цунга болх байтаргба аьннадар цар тхога. Шоай дош цар кхоачашдаьдий хьажа дукха ха йоацаш Яндаре дахача духьалъэттар тхона хьалха санна цу бане ийрча сург. Даь цхьаккха хIама дац, кулг дIатехадац. Гонахьара карт, ехай, корех цаI кийзга далдац, йохкаенна латт чурз барзкъий шкафаш, дIаьха гIандаш. Тхов, пенаш тIаьда а донаш тIа мел йола штукатурка Iолегаш латт.

Йоккха бIехал я цу бане йоаллар. Банера хьадоагIа бIеха хий чууха кIоаг биллла ба. Укх сахьате йIоахьелча укх дуненна тIа мел йола садоахка хIамаш: мозий, эггара унзарах дола лазараш хьеду микробаш йолаш лургья укххаза. Цу «лазарий хьаста» гонахьа а чу а ловзаш бераш хиларца кхы а унзарагIа ба из.

Хатта лов: маца хьатIакхоачаргья из бани тоаяра совхоз-техникума кулгалхоша ехха «кхоане».

И. ДОЛТМУРЗИЕВ,
Наьсарерча СЭС-а санитарни лор.

КХАШКА БОАХКАРАШТА

Доккхий, бехктокхаме дакхараш да тха района колхозхошта хIанз хьалхашка эттараш Царех нах дукха гац юрташка укх деношка, дукхагIа бараш кхашка ба уж. Ца оахаш дика лаьтта оахаш, маккхаш доахаш, хьалха хьайоала культураш дIаювш, хий дехка сангараш йоахаш, кхыдола лоархIаме балхаш деш боахк уж.

Цу тIа, ер нийслагIча пятилетка шу ший тайпара деза а да. Москве чакхъяьннай коммунистий йоккха форум. Пятилетка планаш, цу хана хила еза эрглонаш белгалъяьй цига, уж доккхий декхараш кхоачашдара наькъаш хьагойтад.

Цу съезда лоархIамерча документий чулоацам наха дIабовзийта, дикагIа, дукхагIа къахьегара уж сарцагIбаха декарийла ба-рашта юкъе тхоай моттиг хьалоацаш хила деза тхо, культура болхлой а.

Цудухьа бIаьсти ялалехьа дукха хьалха, уж колхозникаш санна кхашка даха кийчо йир оаха а. ДIадахача шерашка баьча балха опыто торо хилийтар тха из кийчо дика е. Хоза, сакъердаме программа вIашагIеллай оаха тхоай колхозникашта. Политически, агитационни, кхетама балха хетаяь я тха керттера репертуар. ХIаьта дукхагIа долча даькъе моттигерча хьашташца, моттигерча вахарца йийза а я: иштта хилча дикагIа наькъа керча дуж тха дош. дикагIа дог гIоздоакх кхашка тхога ладувгIарий.

Дукха еза колхозхошта тха районни культура отдела агитбригада. ХIанз цар дукхагIа уйла тIаухийтараш парте XXIV съезда материалий темаш я. Шоаш дIабахача бригаде, ферме, кхычахьа лозунгаш, плакаташ язду агитбригада участникаша, цига хьалаттараш ашаращца, молнешца могабу, тIехбусараш, брак ераш богIача боарамга хьежжа еча критикаца белгалбоах. Шоаш дIабахалехьа хьалхе а бувзам оттабу участникаша бригадашца, фермашца, кIоаргга цар вахар довза гIерт. Цунга хьежжа шоай репертуар, программа вIаштIехьйоахк.

Яраш бIаьстан деноша дола а денна нах кхашка бахача лоацача юкъа 60-за хинний агитбригада уж болча. Цхьайолча бригадашка шозза-кхозза а хулаш «Победа» яхача колхозе пхезза хиннад из.

Артистий болх дика вIаштIехьбаккха ховш, из безаш, талант йолаш саг я цу агитбригада кулгалхо Абуева Галина.

Къаьстта ала доагIа дакъалоацархочох Бондаренко Александрах. Художественни самодеятельноста массайола говзал йоал цох. Цо тайп-тайпарча темаех лаьца язъю сценареш чIоагIа езеннай колхозхошта. Укх деношка язъеш ва из «XXIV съезда решенеш — вахаре» яхача темах лаьца Боккха сакъердам бу юрта боахама къахьегамхошта эстрадни оркестро а.

Агитбригадана тIехьайнсац тха автоклуб а. Цо а шийга доагIача даькъе кхоачашду наькъа духовни хьашташ. Цунна кулгалдеш я хьинар дола Выродова Варвара.

Кхашкара балхаш сихдаль ма долалу дукхагIа колхозникашта уллув хила гIерт тхо, хIана аьлча кIаьдвалар сакъердамо музыко санна тIера дIадоккхаш цаI «молха» яц.

З. ГРОМОВА,
Сунженски района ДК заведующи.

Кхалнах чIоагIа раьза ба

КПСС съездаш советски наьха вахаре белгалара вехаш я. Цудухьа хIанз чакхьяьннача XXIV съезда материалаш Iомаеш, уж тхоай дIахо де дезача гIулакхий программа лорхIаш да тхо.

Тха коллективе дукхагIбараш кхалнах ба. Уж сатувсаш бар къаьстта шоаех съезде хIама алара. Из иштта хила а хилар. Цудухьа чIоагIа дегаш гIоздаьнна массехказа дийшар оаха Л. И. Брежнева ший доклада тIа потреблене общественни фондай чотагIа дукха бераш долча кхалнаьха, кхоачамболаш Iалашбанза болча дезалий, производстве къахьегача кхалнаьха вахара хьал тоадаре де лерхIарех дувцаш. Оаха дика кхетаду коммунизм хьалъеча вай мехка мара цу тайпара кхалнаьха йоахко е йиш йоацилга. ХIаьта тха а безам бац партена хьалхашка декхарийла диса. ДIахо йодача хана кхы а дикагIа къахьегаргда оаха.

Н. КИЛАЕВА,
Грозненски консервни завода штамповщица.

КХОАЧАМБОАЦАРАШ ДУКХА ДА

Ийс шу хьалха хьаяь я МалгIабика района «Ингушский» совхоза хьакхий ферма помещенеш. Цу хана кхаба йолайир тха ферме хьакхарч а. Цхьадола кхоачамбоацараш хиннаьале а атта дар тхона ферма йиллача хьалхарча шерашка болх бе. Хьакхарч дийнахь корпусашкара ара а яьхе асфальт биллача моттиге кхоабар. Цудухьа атта хулар царна тIехьара кхо, нувхаш дIаяха, кхыдола балхаш де. ЛакхагIа дар хьакхарч лелаерий къахьегама хьоккхамаш а.

Цхьабакъда укх тIеххьарча хана шерагара шерага талхаш латт тха балха хьалаш. Масала, тха ферма йиллача денз цIаккха а капитальни ремонт яьяц хьакхарч чулаттача помещенешта. Ерригаш а итт помещени я тха, бархI маточнин шиъ дулха лаьрхIа лелаю хьакхарч чулаттараши. Ерригa хьакхарч чулаттача помещеней тховнаш телха, чусийтта, ладар чу а ухаш да, хьакхий хурскаш шоай нoaноща чулатта клеткаш дукхагIа яраш уж хьаяь рейкаш йохкаенна вIашагIъьннай, хIаьта хьакхарч араювл уж каг а еш. Цул совгIа хьакхарч, хурскаш помещенешкара араяха йиш йолаш дац тхо, хIана аьлча хьалха хиннa асфальт бехаб. Уж еха моттигаш хьакхарчаша аьхка а аьхка хотта а хинна латт. ХIаьта уж моттигаш цIенъе геттара хала да. Из болх а кулгашца бе безаш ба. Из моттиг цIеи а яь дIаоттайнча а арайоахача хьакхарчаша юха а толхаю. ХIаьта уж моттигаш кхаь-диъ дийнахь цIеи ца еш йитача кхоца, нувхашца вIашагIэдаьча лаьттах бIарчча гувнаш хул.

Наг-нагахьа цхьа бахьан дий из моттиг тоаю совхоза гIишлошъераша. Бакъда, из ремонт цар сенна ю хац тхона. Дика даькхача а цхьа кIира мара даккхац цар биллача асфальта ца бохаш. Деха дохкденна да цхьайолча помещенешта чура уй а. Ког тIалайзача улгашта кIалара цкъала хIалтIаювл.

Белгалдаккха доагIа тха ферма цхьаккха балха процесс механизаци яь ца хилар. Хала меладу оаха хьакхарчашта хий а. Гонга гIолла боагIача хоттала гIолла ведарашца кхухь оаха из. Доакъар кулашца дул, цу тайппара берригa низ дIабала беза хьакхарч чулаттача помещенешкара нувхаш, кхо дIадоаккхача хана а. ХIаьта, къаьстта гурахьи бIаьстан юхьеи, боккха хотта болаш, наькъаш доацаш чархаш йола ши трактор йоацаш хьатIадоалац цхьайолча помещенешка доакъар а.

Шерагара шерага дукхагIа хул тха ферме хьакхарч. Бакъда уж лелаяра керда помещенеш хьалъяц. Цудухьа 30 хьакхийна лаьрхIача цхьан клетка чу 50 нана хьакха лелаю оаха. Цу кхоачамбоацараша йиш хилийтац хьакхарчашта эшшача тайпара санитарни тIахьожам лоаттабе. Иштта, масала, партиф яхача лазара духьала прививка йича цу лазара духьала шера хила еза имунитет шин-кхаь бетта мара хилац. Цудухьа цамогаш а хиле дукха хьакхарч, хурскаш юкъерайоал ферме.

ХIара шера фермана капитальни ремонт е яхаш дехар ду оаха совхоза кулгалхошка. Цхьабакъда хьу, кхийола материалаш яц яхаш тха дехараш кхоачашдац. ХIаьта цхьайолча хана собранешка, совещанешка хьалхарча аргIана хьакхий ферма ца тоаеш кхы болх бергбац совхозе аьле дош лу. Цхьабакъда гIулакх тоалуш дац.

Во да хьакхарч лелаерий вахара хьалаш а. Иштта, хьаьцаргда вай ферме болх бераш квартирашца Iалашбара дош. Совхоза хьакхарч делаю ферма хьалъеш, цу ферме болх бергболча наха лаьрхIа квартираш йир. ХIаьта хIанз цига бахарех дукхагIа бараш хьакхий фермаца цхьаккха гIулакх доаца нах ба. Цул совгIа цхьабараш цхьанна метте болх беш а бац. ХIаьта тха ферма цхьабола болхлой баха моттиг йоацаш ба. Цудухьа хьалха балха хинна дукха нах дIабахаб фермера. ХIанз лерттIа болх вIаштIехьбаккхара пхи свинарка эш ферме. Цудухьа укх шин кхаь бетта выходной а доацаш къахьегаш ба фермера болхлой. Лоацца аьлча кхоачамбоацараш дIа ца даьхача тха ферма боахама эе мара пайда бергбац.

А. СОСНОВСКАЯ,
ферма ветеринарни лор,
Т. ПУЗЕНКО,
ферма ветеринарни санитар.
Е. ЧУМАКОВА,
ферма болхло.

Оаха яздаьчун лерагIа

Укх шера 9-ча февpале «Сердало» газета тIа араьлар «Къе хIанай автобусаш» яха критически материал. Цу тIа дувцар пассажираш дIа-юха кхувлара гIулакх Грозненски пассажирски автотранспортни предприятей коллективаша эсала вIаштIехьдаьккха хиларах. Цох лаьца тхога укх тайпара хоам бу Нохч-ГIалгIай транспортни управлене начальника нов. Алещенкос: «Къе хIанай автобусаш» яхача «Сердало» газета тIа кепатехача материала тIа дувцача кхоачамбоацарех, пассажирашта лерттIа гIулакх деш ца хиларах дола цешаш дийцар транспортни управлене Грозненски №№ 1, 2 йолча пассажирски автотранспортни предприятей кулгалхошца цхьана. Укх шоллагIча квартале денз цу шаккхе пассажирски автотранспортни предприятей коллективай болх тоабара хьалда йола мероприятеш белгальяьхай. ХIара дийнахь балха араювла автобусаш 10 процентага кхаччалца дукхагIа хилийтаран цар технически хьалаш тоаларан шоллагIча квартале автобусашта технически гIулакх дара керда метод юкъейоалаергья. Автобусашта ремонт еча цехашкарча болхлошта прогрессивни алапи тергдола гIулакх вIаштIехьдоаккхаргда.

Укх шоллагIча квартале болх трабара дукха кердадараш производствана юкъедоаладергда. Механизированни кьисапе автобусаш кIалхахьара, иштта цара чархаш юларгйола гIулакх дергда, мел эша оборудованн а йолаш механизированна шиномонтажни пост кийчъергья. Укх шера хьалъейолаергья тIехнахьара автобусаш юларгйола районни типагIа йола мойка, иштта кхы дукха мероприятеш чакхйоахаргья.

ХIара автобуса тIа болх беш шишша шофер а хургволаш мел эша шофераши ремотникаши Iалашбара шоферийи ремонтникийи группаш дешаш я Грозненски автошколе.

Апрель бетта хIара маршрутагIа мел пассажир хул а хьежа из гIулакх довза а лаьрхIад, цул тIехьагIа автобусаш леларa керда расписани оттаергья, нагахь хувца езе автобусаш лелара маршрутни схема а хувцаргья.

Транспортни управлене коллективо дукха балхаш ду автотранспорта бена балха тIахьожам лоаттгабар чIоагIдара. Цу даькъе управлене вIашагIа а елла болх беш я контрольно - ревизионни служба. Цунца цхьана автотранспорто беча балха юкъеоз общественность, цига дакъа лоацаш ба автотранспортни предприятей а кхыча организацей а болхлой.

Заводскойи Старопромысловскийи районашка автобусаш дикагIа а дукхагIа а лeларгйола гIулакх вIаштIехьдаккхара укх шоллагIча квартале цу маршруташка йохийтаргья хIара автобуса чу 110 пассажир чубодаш йола ЛИАЗ-677 яха керда автобусаш.

Укх гаргарча хана пассажирски автотранспорта болх тоабара белгал мел яьха мероприятеш чакхъяха лаьрхIад Нохч-ГIалгIай автотранспортни управлене коллективо Грозненски пассажирски автотранспортни предприятей кулгалхошца цхьана.

БУРУВ КIОАРГЛУШ ЛАТТ

Укх кердача пятилеткагIа вай мехкарча мехкдаьттахошта КПСС XXIV-ча съездо хьалхашка оттадаь декхараш чIоагIа лоархIамеи бехктокхамеи да. Хьадоаккха мехкдаьтта совдаккхар керттерча даькъе бурувдеттарех тийша хилар кхетаду Старогрозненски бурувдеттараша. Цар тIагIертта къовсам лоаттабу мехкдаьтта доалла керда моттигаш гучаяхара. Дукха ха йоацаш цу управленерча № 691 йолча скважина бурув тоха доладир. Цига деррига тоха деза бурув 4250 метр я. Кердача скважина бурувтохар тIадилар къона инженер коммунист В. Г. Черненко керте латтача комсомольско - кегирхой бурувдеттара бригадана. ХIанзлехьа цу бригадас эзар метр бурув техад. Из хул планах лаьрхIачул дукха а дукхагIа. Бурвтохара балхаш дIахо а сихдаь деш да.

Бригадерча бурувдеттараша дош деннад 1-ча Майга кхачалехьа скважина тохаш дола бурув 2 эзар метр кIоаргдалийта. Из декхар шоаш толамца кхоачашдергхилар дог тийша ба уж. Социалистически яхье хьалха латт цига А. Бураков, А. Кеда, И. Барышевский керте латта сменаш. Къаьстта дика къахьегаш ба цу бригаде бурувдеттарий гIончаш А. Шадаев, В. Фролов, А. Хайдаев, А. Баталов.

Бурувдеттарий бокъонца йола гIонча я лаборантка-коллектор Митина Валентина. Цо массаза а нийса лелаю лоабата маркхала параметраш, нагахь ца ховш а кхоачамбоацараш нийсделча бурувдеттарашка сиха хоам а бий из дIадоаккхийт. Иштта къахьегаш йолча бригадас тохаш дола бурув сихха къоарглуш латт.

А. ТИЩЕНКО.

БОЛХ ТОАБАРА НАЬКЪАШ ЛЕХАШ ХИЛЧА...

Вай республикерча торгови организацешка, бахача нахага дlаккхьчa па lеш вай мехкарча дукхача моттигашка дlаккхоач Грозненски швейно - производственни объединене коллективо тега тайп-тайпара барзкъаш. Уж дукхагlеи дикагlеи хилийтара, ийслагlча пятилетка хьалхарча шера плани тlайица социалистически декхараши толамца кхоачашдара шоай хьинар кхо ца деш къахьег объединене хlамаш тегараша. Цхьа бутт дlабахийтабац цар паччахьалкхен план тlеххкхоачаш ца еш. Продукцена реализаци яра хьалхарча квартала план 100,9 процент кхоачашъяьй цар. Планал совгlа торгови организацешка дlаяхьийта кийча продукци 92 эзар сома маьха я. Товарни продукци арахецара кхаь бетта задани 105,8 процент кхоачашъяьй объединене колективо. Планал совгlа арахийца товарни продукци 47 эзар сом мах болаш я. КПСС XXIV-ча съезда решенеш вахара юкъе а кхухьаш укх апрель бетта кхы а шоай къахьегама толамаш совдоахаш болх беш ба хlамаш тегараш. Хьалхарча ах бетта задани тlеххкхоачашъяьй цар.

Къахьегама овсарле лакха хиларах кхоачамбаь lац хlамаш тегараш. Цар тlагlертта къовсам лоаттабу арахецача продукцега дlабола мах лохбара, хlара участкера къахьегам lилман ларда тlа вlаштlехьбаккхара, кlадаш, кхыйсла материалаш кхоара. Цох доккха беркат даьннад. Арахецача продукцега дlабода мах дикка лохбаьб. Из бахьан долаш укх шера паччахьалкхенна планагlа лаьрхlачул совгlа баь пайда 12 эзар сом да. Духхьал дlабахача кхаь бетта кходаьл бlаьш барзкъаш далла дола 42,8 эзар квадратни метр тайп-тайпара кlадаш. Цу гlулакха тlаерзаь мероприятеш хlанзачул тlехьагlа а дукха чаккхъяха лерхl хlамаш тегараша.

Дукха мероприятеш чакхъяьхай хlамаш тегараша производства резервaех биэза пайда эпара, материалаш кхомбеш дlаахийтара. Цу гlулакха лаьрхlа шоаш белгала мел яьха мероприятеш чакх а яьха, хlанзлехьа пар паччахьалкхенна баь пайда 500 эзар гаргга сом да. Пайда ца эпаш дlаухийташ дола ахча 10 процент кlезигдар бахьан долаш иттех эзар сом кходаьд производствана.

Дукха ха йоацаш цига керда болх бе йолаялийтай лакха овсарле йола кхалнаьха кочамаш тега поток. Шера цу кердачох хlамаш тегараштa хулаш бола пайда 62 эзар совгlа сом да. Иштта керда цига болх бе йолаялийтай шера паччахьалкхенна 53,1 сом пайда беш йола маlача наьха кочамаш тега поток а.

Барзкъаш доахача хана кlадаш кlезигагlа довргдола гlулакх дара а дукхача балхашта механизаци яьй объединене. Барзкъаш доахаш мел беш бола болх механизированни бу цига хlанз. Уж а кхы а мероприятеш чакхъяхарах кходаьд 400 эзар гаргга квадратни метр кlадаш, даьрий, эипаш.

Ийдархой хьашташ дизза кхоачашдара укх тlеххьарча хана цига хийцай берий кочамий ялх модела технологически конструкцеш. Иштта керда технологически конструкцеш хийца тега йолаяьй маlача наьха кочамаш, берий хачеш, кхыдола барзкъаш. Цар а дикка лакхъяй арахецача продукце дикал.

Укх тlеххьарча хана дукха балхаш ду объединене хlамаш тегараша НОТ-а планаш производствана юкъе кхахьара даькъе. Духхьал дlадахача шера кийч а яь производствана юкъейихьача НОТ-а планаша паччахьалкхенна баь пайда 62 эзар совгlа сом да.

Болхлой квалификаци лакъяра чlоагlа йоакхо ю цига. Цхьан шера къахьегама дикагlйолча метода школа чакхъяьккхай 248 болхлочо, курсаш чакхъяьхай 200 совгlа саго, шоллагlа балха говзал караерзаяьй бlаь совгlача болхлочо, хlаьта балха разряд лакхйир 348 хlамаш тегачо. Лоацца аьлча болхлой кийчбу комбинат а хиина дlаэттай объединени.

Уж мероприятеш чакхйоахача хьинаре къа а хьегаш объединене цехашта юкъе хьалхара моттиг яьккхай Э. С. Качаров, Н. И. Токмачев керте латтача цехий коллективаша. Цар шоай квартальни план 108 процент кхоачашъяьй.

Б. КОСТОЕВ.

Ханал хьалха бувлараш

Грозненски бурув тохара балхий управлене бригадашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха латтачарех я Анохин Дмитре кулгалду бурувдеттарий бригада. Хlанз май бетта чотах бурув тохаш я из. Цул дукха тlехьаюсаш яц бурувдетта мастераш И. Загилови М. Мирзоеви керте латта бурувдеттарий бригадаш а. Дукха хlама ца эшшаш кхоачашъяьй цар а бурувтохара биъ бетта план.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ХАРЖАРХОШТА ЮКЪЕ

Грозненски локомотивни депо партийни организаце шерра политически болх бу харжархошта юкъе. Хlаранена йоагl-йоагlа квартал дlа а луш харжархошта юкъе болх беш ва 80 агитатор. Уж ба дикагlбола машенисташ, пар гlончаш, слесараш, токараш, специалисташ. Агитаторий балха йоккха опыт йола нах ба уж берригаш а.

Агитатораша дувц къахьегамхой депутатий моттигерча Советашка хургдолча хоржамех, къахьегамхошта дlадовзийт цар КПСС XXIV-ча съезда документаш, «Районсоветий керттерча бокъонехи декхарехи» дола, «Къахьегамхой депутатий городской городашкарча районнийи Советий керттерча бокъонехи декхарехи» дола СССР Лакхехьарча Совета Президиума указаш.

Г. АНОХОВ.

МИЛИЦЕ БОЛХЛОЙ СЛЕТ

Укх деношка 1969—1971 шерашка милице органашка керда балха баьхкача сотрудникай республикански слет хилар. «1968 шера 1[?] ноябрерча КПСС ЦК-ай Министрий Советои баьча соцамои КПСС XXIV съездои дlадехараш кхоачашдара республика милице болхлой декхарех» доклад йир республика чурча гlулакхий Министра Н. И. Гусинина.

Гулбеннарашка дlайха дош оалаш къамаьл дир укхаза Нохч-Гlалгlай АССР писателий Союза председатела Р. Ахматовас, ВЛКСМ Грозненски горкома секретара М. Бузуртанова.

Шоай балхах лаьца слете дийцар Ленински РОВД уголовни розыска инспектора А. Симуткина. Грозненски РОВД участкови инспектора Х. Бимиева.

Республика чурча гlулакхий министерства болхлошка кхайкарал дир, кхайкарал дир слете дакъа лаьцараша.

Б. ДЕМЕНТЬЕВСКИЙ.

ИРАЗЕ ЗАМА, БЕХКТОКХАМЕ ДЕКХАРАШ

Дерригача вай халкъа дийнараш санна, советски творчески интеллигенцена карагlдийнна гlулакхаш а дlахо йодача хана цунна хьалхашка латта декхараш а белгалдаьхар КПСС XXIV съезде ше яьча парте ЦК Отчетни докладаца новкъоста Л. И. Брежнева.

Советски литература парте шин съезда юкъерча хана дегlадара наькъага лаьрххlа хьежача, шеко йоацаш ала йиш я тlехьхьарча шерашка доккхий толамаш цо даьха хиларах. Халкъа вахарцара бувзам кхы а чlоагlбелар идейни чулоацам кlоргбелар—из я советски литература хоадам беш йола белгалонаш.

Парте шин съезда юкъарча хана дегlадара боккха никъ хьабеннаб Советски Союзерча дукхача къамий литератураша. Из белгал а доаккхаш Л. И. Брежнева КПСС XXIV съезде йоахар:

«Чlоагlа гlадвугаш да ерригача вай республика, СССР-а халкъий итташ долча метташка, къаьгга шоай къаман формаш хьа а хьувкхаш дола литература а искусство а дика дегlадоагlаш хилар».

Дуне цецдоахаш дола хувцамаш да вай мехка хlара шера, хlара денна яхар санна хьахулаш. КПСС съездо хоадам боллаш белгалдаьхад ийслагlча пхешера вай мехка экономика, культура дегlайоалаяра, халкъа материальни хьал тоалара наькъаш. Уж наькъаш кизга чу санна къаьга хьагу съездо чlоагlъяьча ийслагlча пхе шера планах йолча Директивашка.

Парте планаш — массаза хиннай халкъа планаш. Цо тешаву хlанз а парте съездо белгалдаьха декхараш кхоачашдара советски адамий ниэ а говзал тоъаргхиларах.

Советски адамий духовни культура пхьа дакъа художественни литература хьакхоллаш бараш хиларах тарра, шии тайпара бехктокхамагlа, кхы а доккхийгlа ду КПСС тlеххьарча съезда соцамаша писателашта хьалхашка латта декхараш. Парте массаза а лаьрхlад коммунистически идейность лакха лоатта-елга, парте ленински политика тешаме хулга—вай художественни литература а социалистически искусства а керттера белгало хилар. Къаьгта вахар хьахьокхаш йоаца, идейни чулоацам кlоарга а профессиональни говзал лакха а йоаца произведенеш цlаккха гарга хиннац миллионаш болча советски литература дешаш бараштa.

Берригача советски писателашта санна, боккхача лоархlамера декхараш оттаду КПСС XXIV съезда соцамашка нохч-гlалгlай писателашта хьалхашка а. Ала деза, нохчий а гlалгlай а писателаша тlеххьарча шерашка халкъа вахар хьахьоккхаш, цунна хиина хувцамаш белгалдоахаш литература масса жанраех йола произведенеш язъяь хилар. Уж произведенеш республике яйзаца lеш, гаьнна цун доазонел арахьа а йовзаш я, дешараша а литературни критика а лакха мах баь а я. Из иштта хила тарлургдацар вошал долча СССР дукхача къамий культураштa а литератураштa а юкъера бувзам хlара денна чlоагlлуш, бецаре, нохчий а гlалгlай а писателий произведенеш эрсий меттала а, кхыча къамий метташка а йоахаш ецаре.

Советски дукххача къамий культурай, литературай бувзам шерлуш латташ хилар хьахьокх тlеххьарча шерашка вошал долча Къилбаседа-Кавказерча автономни республикашка дlадихьача Нохч - Гlалгlай АССР литература а искусства а деношка, хlаьта иштта вай республике дlадихьача Дагестана, Къилбаседа - Хlирий, Черсий - Балкхарой АССР-ий литератураи искусстваи деноша. Боккха лоархlам болаш дар нохчий а гlалгlай а писателаша, артисташа, музыканташа, культура кхыча деятелаша дlадахача шера Ленинграде, Карельски АССР-е, Мурмански областе вай къаман литератураи искусстваи деношдlадахьар. Цlей хиина дlаэттача цу культурни гlулакхаша торо хилийтар къамаш шоайла дикагlа довзийта ша-шиий духовни культура а искусства а толам шерра дlахьокха. Ала йиш я, вай писателаша а шоай произведенешца хlара денна халкъашта юкъе шерлуш латта бувзам, царна юкъера доттагlал хьахьокхара лоархlам боллаш бола болх дlабихьалга. Тахан нохчий, гlалгlай прозаически, поэтически произведенешца тургал болаш кораба йиш я эрсий, кхыча къамий викалаш. Цар гlалгlашца, нохчашца пхьана шоай ниэ а хьинар а ца кходеш къахьег коммунизма материально - технически база хьалъяра.

Вай къаман литература дегlадара гlулакхаа даьхa толамаш доккхий дац ала йиш ац. Вакъда вай литература произведеней керттера турпалаш хила безараш ба республике къахьегама фронте хьалха латташ бола турпалаш Царгара хьокхам эцаш, царна яха lомалуш вай тlехье кхеергйола ниэ бола литература произведенеш хьакхоллар — тахан вай писателашта хьалхашка латтарех керттерчарех цхьа декхар да. Из лоархlам болаш да советски сага тахана хьинар дола гlулакхаш хьахьоккхара, царна шерра пропаганда яра.

Парте писателашкара тахан дlадехачарех керттера дар да кlоарга идейни чулоацем бола, вахарца айхха бувзам бола художественни литература произведенеш хьакхоллалга.

Парте XXIV-ча съезде ше яьча Отчетни докладаца новкъоста Л. И. Брежнева белгалдаькхар: **«Советски литература а искусства а болхлой хьалкхебаьб Коммунистически парте; шоай халкъаца гlулакхаш а уйлаш а цаlаш йолаш бах уж, цар творчески кхоллам къоастабе йиш йолаш бац социалистически Даьхен хьаштех».**

Парте цlерагlа ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева цар балха иштта лакхара мах хоадабаро кхы а бехктокхамегlа ду писателашта хьалхашка латта декхараш. Цудухьа ала безаш ба, вай къаман проза, поэзи, драматурги, кхыйола жанраш дикка дегlаяьхар шеко йоацаш дале а болаш, йолча кхоачамбоацарех литература хlанз а мукъадаьнадац аьнна. Хlанз а кийслу шиий идейни чулоацамца кlоарга боаца а, язъяра формица ледара йола а произведенеш. Хlанз а вай литература хьахеллаац кагирхоша шийгара хьокхам эца мегаргболча вай заман сага бакъдола сурт. Цхьаккха дича ла йиш йоацаш да лоархlамерча, доккха маlан долча темаех, масала, даьхенах партех ледара литератураца цхьаккха хlама доагlаш йоаца произведенеш, къаьстта а поэтически произведенеш язъелга а, царна кепаетталга а.

Тахан а шоай маlан довза да шовзткъа шу гаргга хьалха СССР писателий хьалхарча съезде гlорваьнна волча советски писатела Социалистически къахьегама Турпала Леонид Сергеевича Соболева аьнна дешаш: «Парте советски писателашта ерриша бокъонаш еннай, духхьал во яздара цхьа бокъо дlа а яьккха».

Из да писателаша шоай балхаца массаза дагалоаттаде дезаш дар.

Доккхий а сийлахьа я да парте шии XXIV-ча съезде белгалдаьха декхараш. Уж декхараш кхоачашдаро советски общества вахарцарча боккхийча иразерча хувцамашка кхоачадергда советски адамаш. Лоархlаме ба цу гlулакха советски литератораштa хьалхашка латта бехктокхам а.

Ахьмад ВЕДЗИЖЕВ.

Шолжа района Аргунерча городской библиотеке кхойтта эзар гаргга книжка да. Дика пайда эц царех из библиотека хьайийлача укх диъ шера шу чу болх беш йолча Еремина Раиса Дмитриевнас. Балха опыт йоккха йолча заведующена дика бовз шиий болх. Хов наьха безам тlагlоргболча тайпара хоза а пайдане а выставкаш е. Хlаьта кердача книжкаех каст-каста дешарий конференцеш ю.

Город Аргуне бахача нахах хlара сага эша специальни, художественни, учебни литература харжа а хадданза лоаттаде а вlаштlехьдоал Раиса Дмитриевнай. Цудухьа дукха ба библиотека абонементе дlаязбенна дешараш — ворхl бlаь саг.

СУРТА ТlА: Аргунерча № 2 йолча юкъерча школа дешархошта М. Герехановна. З. Алиевна эша литература харжа новкъостал деш я Раиса Дмитриевна.

С. Хакиева сурт.

Доазол дехьара

ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗМАНА ТЕШАМЕ ДА

ВАРШАВА, 17 апрель. (ТАСС). Селхан lуйрийна Варшаве хьайийллар ПОРП ЦК IX пленум. Пленума ден повестка тlа — КПСС XXIV съезда балхах йола ПОРП ЦК делегаце отчет; ПОРП ЦК Политбюрои Секретариатеи гlулакхех йола отчет; парте дlаяхача пленумий решенеш кхоачашъяра ПНР правительства баьча балхах йола информаци.

Ден повестка хьалхарча пунктах лаьца пленуме къамаьл дир КПСС XXIV съезде еха хиннача ПОРП ЦК делегацена керте лаьттача ПОРП ЦК Хьалхарча секретара Э. Герека. Цо белгалбаьккхар советски коммунистий форума lалаьмате боккха лоархlам. Из съезд, аьлар Э. Герека, массадолча хlаманна — политически, идеологически, общественно - экономически гlулакхашта — Советий Мехкей дерригача дунеий вахара кlоаргга влияни ергйолаш болча lалаьмате боккхача лоархlаме событи хилар.

Съезд иштта йоккха событи хилар дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлойи боламе а, белгалдаьккхар Э. Герека.

Дlахо Э. Герека анализ йир КПСС XXIV съездо тlайийцачей советски халкъа вахара хьал дlахо тоаделга дувцаш йолчей экономически решенешта.

КПСС XXIV съездо вlашагlтехача советски опыта ларда тlа, аьлар Э. Герека, хаьдда выводаш е еза вай воай гlулакхашта. Вахара боарам хадданза лакхбара объективни хьалаш да вай, белгалдаьккхар ПОРП ЦК Хьалхарча секретара. Кхетадеш да, вахара боарам лакхбара ларде латташ экономика дегlаахара реальни база хила езаш хилар. Э. Герека белгалдаьккхар Польша ерригa экономика дегlаахара темпаш лакхъянза ярг ца хилар.

Вай шерагlен биэзагlен пайда эца беза lилма-технически прогресса торонех, аьлар цо дlахо, Советски Союзацеи кхыча социалистически мехкашцеи цхьана гlулакхаш а леладеш. Укхаза вай уйла тlаахийта еза СЭВ-а доазонашка шин оагlорахьа цхьана леладеча гlулакхашта санна, иштта дукххача оагlорахьа цхьана леладеча гlулакхашта а.

Докладчика белгалдаьккхар, социалистически содружества низи цхьоагlои чlоагlъяра гlулакха Советски Союза юкъмоттигера лоархlам КПСС XXIV-ча съездо кхы цlаькха а къаьгта бакъбаь хилар. Цо белгалдаьхар континенте машар чlоагlбара гlулакха Советски Союза, Варшавски Договора юкъе дакъа лоацача мехкашта карагlдаьнна дика хlамаш.

Ерригача вай парте, аьлар ПОРП ЦК Хьалхарча секретара ший къамаьл чакхдоаллаш, лаьрххlа lомае еза КПСС XXIV съезда материалаш.

Лоархlаме моттиг дlалаца еза цар партийни дешара программана юкъе. Советски коммунистий форума итогаш даим ларде лувцаргья вай Польша дlахо социалистически дегlайоалаяра проблемаш ювцача хана.

• • •

ВАРШАВА, 17 апрель. (ТАСС). Селхан шиий болх чакхбаьккхар ПОРП ЦК IX пленумо.

КПСС XXIV съезда балха юкъе дакъа лацарах йола ПОРП ЦК делегаце отчет, ПОРП ЦК Политбюрои Секретариатеи гlулакхий хьакъехьара отчет, хlаьта иштта ПОРП ЦК VII-чеи VIII-чеи пленумий решенеш кхоачашъяра ПНР правительства баьча балхах йола информаци къоабалъеш йола решенеш тlайийцар ПОРП ЦК IX пленумо.

ПАП агентства беча хоамагlа, 1971 шу чакхдоалаш — 1972 шу долалуш ПОРП ялхлагlа съезд гулъяра хьакъехьа решени тlайийцар ПОРП ЦК IX пленумо. Съезд кийчъяра комисси вlашагlъеллай.

Станислав Канья ПОРП ЦК секретаралла хержар пленумо.

ПОЗНАНЬСКИ «ДОТТАГlАЛА ПОЕЗДАШ»

Сборочни цехе хьалъэлла уллача плаката тlа яздаьд: «Тахан СССР йохийт вай заводской номер «6000» йола вагон». Хьалхара смена йистейоалаш латт. Долла а хlама кийча да «юбиляр» дlаялара. Бригадира Мариан Ставскеи слесара Алексы Вишневскеи цун кузов тlа тох ши металлически табличка: «6000 — СССР-е экспорт», Познань «Цегельский» завод. «Тlайоагlа шоллагlа смена, тlаккха митинг а йолалу. Цун кхо эзар доакъашхочо гlордаьнна тlоараш летт советски арахьарча торговле «Машиноэкспорт» объединене викала С. Егорова массаза а хулаш дола лентилг хоададеш.

— Польски болхлой кулгашца яь ялх эзар вагон я хlанз Советски Союза машеннаькъаш тlа лелаш, — йоах цо. хоза кийчъяьча трубина тlа а ваьнна. — Кхыча дешашца аьлча, уж я 500 пассажирски состав, 500 доттагlала поезд.

Хьалха паровоза машенист хиина хlанзара инженер Сергей Егоров «Цегельский» заводе дика вовзаш ва. Дукха шераш да цо укхаза кийча продукци хьайию. «Къаьстта а дега тоам хул из санна волча специалиста багагlара хестадар хьахезача», — аьлар сога болхлочо Теодор Мацковяка. Шин мехка вагонашъерашa цхьана къахьегар шиий истори а долаш да.

— Духхьашхара пассажирски вагонаш арахеца доладеннад тхо 20 шу хьалха, — дувц завода директора Витольд Микажевске. — Советски польски конструкторашa хlета цхьана кийчъяьяр эшаш йола документаци. Цул тlехьагlа дукха ха ялалехьа завод йоладелар вежарий мехка инженераша оттаьча проектагlа бlарчча — металлически вагонаш арахеца. Цу хана дена дукха хlамаш даьл оаха вагона конструкци толашагlча тайпара тоаяра а из кийчъяра а. Советски коллегаша чlоагlа дlадех продукци дикал лакха хулга. Цудухьа тха инженерашеи рационализаторашеи даим болх бу вагона дозал ма могга лохдара, пассажираштa эггара толашагlча тайпара комфорт хилийтара, уж эггара массагlа лелача мегаргйолаш хилийтара.

Укх шера заводо белгалдоаккх шиий 125 шу дизар. Гlудалкхаш, нохараш, культивтораш арахеца йоккха йоаца предприяти хиннача цунах халкъа Польша йоккхагlа йолча предприятеех йола цаl хиннай халкъа lаьдала шерашка. Хlанз цига къахьегаш ба 20 эзар гаргга болхлой, техникаш, инженераш. Вагонел совгlа познанцаша арахеп кемай двигателаш, металл чакхдоаха станокаши прессаши. Дукххача мехкашка йовзаш я «Цегельский» марка. Заводо, республика машеннаькъа транспортаи кемаш деча промышленностаи эшараш дизза lалаш а деш, шерагара шерага алсамйоах шиий продукце экспорт

А. ПОЛЯКОВ,
АПН собкорр.

Варшава.

ХАОТТАМ

Тахан республике гlоллеи Грозней кlезиг-дукха морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, къилбаседа - малхбоалехьара гlаьххьача боараме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гlолла 13—18, Грозне 15—17 градус йlовхал йолаш хила а тарлу. Кхоанеи ломмеи хувцалуш морхаш а йолаш цхьаццайолча моттигашка дохк а доаллаш, лаьттанна тlагlолла яь гlор а йолаш, малхбоалехьара гlийло, гlаьххьача боарамга кхоачаш мух а хьекхаш ха хила а фегара температура бийсашка 3 градус йlовхалгара 2 градус шелалга кхоачаши деношка 11—16 градус йlовхал йолаши хила а тарлу.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Хьажа, ладувгlа

20 апрель

ТЕЛЕВИДЕНИ

17:15 — Илли оал Гяуров Николая. 17.30 — Миллионий ленински университет. КПСС Интернациональни политика. Болхлой класса хlанзара къамеи интернациональни хьаштий цхьоагlои хьакъехьа КПСС XXIV съезд. 18.00 — Хоржамашта накъадолхаш. телевизиони агитпункт (гlалгlай меттала). 18.10 — Телевизиони кердадараш (гlалгlай, эрсий меттала). 18:40 Документальни фильм. 18.50—02 ладувгlаш я: 19:10 Киножурнал: 19.20— Дунен халкъашта юкъера обзорени. 19.30 — Футболах йола СССР чемпионат. Минскера передача. 20.15 — Дунен халкъашта юкъера программа Болгарера репортаж. Передача: ергьа Телевиденеи радиои политически обозревателa Зубкова. 20.30 — Город Руссера халкъа хелларий самодеятелнни ансамбла концерт. (Болгария). 21.00 — «Ха» Информационни программа: 21.30 — «Машарач тlемая юкъе» яха телефизиони документальни фильм. 22.25— Фильм, концерт:

РАДИО:

6.20 — Юрта lуйре (эрсий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий». «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8:25 — «Ленинах дола иллеш» литературно - музыкальни композици (гlалгlай меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Передачай программа 16:05 — Даьхеи эрешашка яха передача. 16:25 — КПСС XXIV съезда соцамаш кхоачашде. Просвещени болхлой сийдола декхараш Нохч - Гlалгlай АССР просвещене Министра Умарова выступлени. 16.40 — Пятилетка хьалхара шу. Промышлени болхлошта (нохчий меттала). 16:55 — Ашараш. 17.00 — Керда хоамаш (гlалгlай меттала). 17.15 — Вай индустриальни мохк (эрсий меттала). 17.30 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 17.45 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.00 — Москва 18.10 — Къахьегама ди дlадаьхачул тlехьагlа дола концерт. (эрсий меттала). 18.40 — Москва

21 апрель

ТЕЛЕВИДЕНИ

12.00 — Дунен халкъашта юкъера программа. 17.30 — Миллионий ленински университет. 18.00 — Киножурнал. 18.10 — Ленин массааза а вайца ва. Ленина дегадоацача денга (нохчий меттала). 18.30 — «Ха». информационни программа. 19.30 — Телевизионни кердадараш (нохчий, эрсий меттала). 19.55 — Хоамаш. реклама. 20.00 — КПСС XXIV съезда делегаташа къамаьлаш ду. Летковская. 20.10 — Шоана, бераш. 20.20 — Кинден. Рапкин. Пхи минот юкъейисай» Лермонтова цlерагlча театра спектакль. (нохчий меттала дохк). Спектакль йистельча документальни фильма кинозал. 22.35 — «Новкъост илли». Передача ергьа композитора Левашове.

РАДИО:

6.30—«Ленинах Ловмароша илли доах» яха концерт (нохчий меттала). 6.50 —Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий». газета обзор. 7.28 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.35 — Москва. 9.15— Передачай программа. 9.25 — Партийни болхлочун трибуна (гlалгlай меттала). 8.40 — Къона тlехье (гlалгlай меттала). 8.55 — Ашараш. 9.00 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — «КПСС XXIV съезди соцамаш кхоачашде» яха беседа (гlалгlай меттала). 16.20 — «Малгобек кердача пятилеткахь» яха корреспонденци. (нохчий меттала). 16.35 — Пятилетка доха гlанаш. Промышленноста болхлошта (гlалгlай меттала).

ПХЕ БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Къаьстта дика къахьегама толамаш доах укх шера «Грознефть» объединене мехкдаьтта тохкараша. Грозненски бурувтохара балхий управлене дика къахьегама толам баьккхаб А. Г. Панов керте латтача № 70 йолча буровой коллективо. Цу скважина тоха деза бурув 5 эзар метр я. Хlанзлехь тохаш дола бурув 4337 метр кlоарг а долийташ 15-ча апреле кхоачашйир цо бурувтохара 5 бетта план.

М. ЛЕВИН.

ХlАНЗ А ХЬАЛХА

Укх шера хьалхарча квартале даьха къахьегама толамаш кхы а лакхдеш ба укх бетта «Старогрознефть» НГДУ мехкдаьттахой. Мехкдаьтта данихара хьалхарча ах бетта план толамца кхоачашъяьй цар. Хlаьта газ яккхара задани а тlехкхоачашъяьй. Планал совгlа яьккха газ ялх миллион гаргга кубически метр я. Шоаш тlайица декхараш кхоачашде яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг лелаю М. И. Крусинскийи Ю. П. Пересунькои керте латтача цхьоалагlчеи йиъ-лагlчеи районни инженерно-диспетчерски службай коллективаша.

З. ДОШУХАНОВА.

Кхоаненах бlуболийта толамаш

Карабулакерча бурувдеттараша. «Грознефть» объединене мехкдаьтта тохкараштa юкъе эггара хьалха 25 марте кхоачашйир пар квартальни план. Ер шу дlадоладелча гlоне 7 эзар метр гаргга бурув техад цар.

Тlайица социалистически декхараш кхоачашдара къахьегамеи политическии хьинар айденна болх баьб лаьттан чена тохкараша, цул совгlа кердача техникахи технологехи шерра пайда ийцаб.

Овсаре къахьегарца белгалъяьннай С. И. Михайлов керте латта бригада.

— Мелал гойта йиш яц тха,— йоах Степан Игнатьевича, цlеча лозунга тlа кулг а хьокхаш. Цу тlа яздаьд: № 1003 йола мехкдаьтта тохка бригала хьоца ниьслу управлене мел йола бригада!».

Хьокхам эца мегаргболаш къа хьега а хьег Михайлова бригада. Карабулакерча бурувдеттараштa юкъе хьалха кхоачашйир цо квартала план а биъ бетта план а. № 1003 — Алханчурт скважине 4659 метрага дlаккхаьчад теха, бурув.

Биъ бетта план ханал хьалха кхоачашъяьй бурувдетта мастераш Ш. Бейгиреев, Д. Тонкогубов, Н. Губин керте латтача бригадаша а. Карабулакера бурувдеттара балхаш деча управлене бурув тохара сухал планах хиначул 6,6 процент лакхъяьй. Технически прогрессах биэза пайда эцарах даьнна беркат да из.

Технико - экономически хьокхамаш лакхдара чакхъяьхача мероприятешца я укх шера хьалхарча квартале гидромониторни осташца бурув теха 5360 метр лоаман порода. Шозза дукхагlа хул из планах лаьрхlачул 197 тонн порошока хьисапехча (бентонитови топпарах) материалах пайда ийцаб. Сварни, обсадни колоннашца плацах 1200 метр мара ца хиннача 1486 метрага дlакхоачаеш скважинаш чlоагlйир. Цхьан скважине обсадни турбаш lочуйохийташ «ИМ-1» яхача моментометрах пайда ийцар. Бурув деттача махулла кlезига авареш хилийтара бурув детта турбаш дефектоскопаца тохк. Кварталах цу тайпара 5 эзар турбага хьажа лаьрхlача хьежар 11988 метр турба я.

Боккха болх бир рационализатораша а. Бурувтохача, вышкаш хьалъеча, производственни гlулакх деча базе, иштта кхыча производственни точкашка ниислу проблемаш творчески кхоачашъяра цхьоалагlча квартале 30 рационализаторски предложени яла лаьрхlадар бурувдеттараша. Хlаьта еннар 50 предложени я. Царех дукххадьяраш производствана юкъейихьай. 34 эзар сом—иштта ба царех хьахинна пайда.

Маьхера предложенеш яларца белгалбаьннаб рационализатораш централъни инженерно-диспетчерски служба инженер Г. М. Катасонов, кузнец У. З. Гандалоев, ремонтно - прокатни цеха слесарь О. А. Плиев, дизелист К. Р. Бабаев, бурувдеттар В. А. Шабарин, кхыбараш. Кварталах итт рационализаторски предложени еннай Г. Воршовске, царех производствана юкъейихьа а бархlне дикка пайда белар. Йоккха эффект йолаш хилар РИЗ-а инженера М. А. Дароеваи керттерча инженера Ю. Г. Косякеи енна «Лоабата маркхал цlенбара йола приспособлени».

Теркам тlабахийта леладу укхаза болхлой технически дийша хилийтара гlулакх а. Массехк бlаь саг ва квалификаци лакхъеча курсашка дешаш. Масала, духхьал бурув тохара балхаш авареш ца хулийташ леладара йолча курсашка дешаш ба 2 бlаь совгlа бурувдеттараши цар гlончаши.

Карабулакерча мехкдаьтта тохкараша беркате дlаболабаьча балхо бlубенна ала торо лу нийслагlча пятилетка хьалхара шера план а цар толамца кхоачашъергхилар.

КПСС XXIV-ча съезда решенеш вахара юкъеяхьара, 1-гlа Мая баха ма боаггlара накъбаха кердача хьинарца къахьегаш ба хlанз бурувдеттараш.

А. БАКАЛЮК.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гlа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам.—3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарeи культураи промышленностеи отделий — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделеи бухгалтереи — 2-60-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Револющие проспект 7/84

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры и промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства—3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84

СФ05088. Заказ № 4111.